

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

Haftalik gazeta 1956-yil 4-yanvardan chiqq boshlagan

www.uzas.uz

2017-yil 12-may №20 (4419)

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВ ПЕКИНГА КЕЛДИ

ПЕКИН, 11 май
ЎЗА махсус мухбири А.ЎРОЗОВ хабар қилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев рафиқаси билан Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпин тақдирини 11 май кунини давлат ташрифи билан Пекинга келди.

Икки давлат байроқлари билан безатилган «Шоуду» халқаро аэропортида олий мартабали меҳмон шарафига фахрий қоровул саф тортди. Давлатимиз раҳбарини Хитой Халқ Республикасининг расмий шахслари кутиб олди.

Ташрифнинг асосий воқеалари 12-13 май кунларига белгиланган.

Давлатимиз раҳбари Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпин, Давлат Кенгаши Бош вазири Ли Кэцян, Халқ вакиллари Умумхитой Мажлиси Доимий қўмитаси Раиси Чжан Дэцзян ва бошқа раҳбарлар билан учрашади. Музокараларда ўзаро муносабатларнинг бугунги ҳолати ва истиқболлари, Ўзбекистон ва Хитой ўртасидаги узоқ муддатли ҳамкорлиқни мустаҳкамлаш ва изчил ривожлантиришнинг устувор йўналишлари муҳокама этилади.

Томонлар минтақавий ва халқаро долзарб масалалар юзасидан ҳам фикр алмашди.

Президентимизнинг ташрифи давомида Хитойнинг етакчи компания ва фирмалари вакиллари билан ҳам учрашувлар режалаштирилган.

Олий даражадаги музокаралар якуни бўйича Қўшма баёнот қабул қилиниши, Ўзбекистон ва Хитой ўртасида турли соҳалардаги алоқаларни янада ривожлантиришга доир ҳукуматлараро, идоралараро битимлар ва бошқа қатор ҳужжатлар имзоланиши мўлжалланган. Ташриф доирасида икки мамлакат ишбилармон доиралари ўртасида катта ҳажмдаги савдо-иқтисодий, инвестициявий ва молиявий шартнома ва битимлар имзоланиши режалаштирилган.

Мамлакатимиз Президенти Шавкат Мирзиёев 14-15 май кунлари Пекин шаҳрида ўтадиган «Бир белбоғ, бир йўл» халқаро форумида ҳам иштирок этади.

ЎЗА

ЎЗБЕКИСТОН ВА ШВЕЙЦАРИЯ ПРЕЗИДЕНТЛАРИ БИР-БИРЛАРИНИ ҚУТЛАДИЛАР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ва Швейцария Конфедерацияси Президенти Дорис Лойтхард мамлакатларимиз ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилганининг 25 йиллиги муносабати билан бир-бирини қутладилар.

Ўзбекистон Президенти ўз табригида ўзаро муносабатларни юқори баҳолаб, ўтган даврда мамлакатларимиз ўртасида «Анъанавий мустақам дўстлик ва ўзаро англашувга асосланган тенг ҳуқуқли ҳамкорлик ўрнатилган. Муносабатларнинг барча масалалари бўйича очик ва амалий мулоқот йўлга қўйилган. Ўзаро алоқаларнинг деярли барча йўналишлари қамраб олинган салмоқли шартномавий-ҳуқуқий база шакллانган», деб таъкидлаган.

Бугунги кунда «Ўзбекистон билан Швейцария ўртасида, аввало, савдо-иқтисодий ва инвестициявий-технологик соҳалардаги шериклик алоқаларини изчил ривожлантириш учун катта салоҳият ва имкониятлар мавжуд»лиги

қайд этилган. Ўзбекистон «озиқ-овқат, тўқимачилик, фармацевтика саноати, қишлоқ ҳўжалиги маҳсулотларини чўқур қайта ишлаш, туризм ва иқтисодиётнинг бошқа тармоқларини ривожлантиришга доир қўшма лойиҳа ва дастурларда Швейцария компанияларининг кенг иштирок этиши»га ишонади.

Швейцария Президенти қутловида бундай дейилган: «Ўзбекистон Республикасининг Швейцария билан кўп йиллик дўстлик алоқалари учун чўқур миннатдорлик билдираман».

«Швейцария билан Ўзбекистон ўртасидаги яқин муносабатлар ва турли соҳалардаги ҳамкорлик мамлакатларимизнинг дўстлигини ифода этади. Швейцария Ўзбекистоннинг муҳим савдо шерикларидан бири бўлиб, икки

томонлама иқтисодий комиссияларнинг мунтазам учрашувлари давлатларимиз ўртасида савдо соҳасидаги ижобий ўзгаришлардан далолат беради», деб таъкидланган.

«Швейцариянинг яқинда тикланган, Марказий Осиё мамлакатлари билан 2017-2020 йилларга мўлжалланган ҳамкорлик стратегиясида Швейцария Ўзбекистон ва Марказий Осиё минтақаси билан ҳамкорлик қилиш тарафдори экани акс эттирилган. Иқлим ўзгариши, минтақавий сув таъминоти ва санитария масалаларига эътибор қаратиш мамлакатларимиз ўртасида ўзаро ҳамкорлиқни янада кенгайтириш учун янги имкониятлар яратишига ишонаман», дейилган қутловда.

Президент Дорис Лойтхард Ўзбекистон билан Швейцария ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлиқни янада мустаҳкамлаш тарафдори эканини таъкидлаган.

ЎЗА

ХАЛҚ ҚАЛБИГА ҚУЛОҚ ТУТИБ

Халқимиз топиб айтган: юз марта эшитгандан бир марта кўрган афзал. Шу чоққача Халқ қабулхоналари ҳақида ўқиган, эшитган бўлсак-да, уларнинг фаолияти билан астойдил танишган эмасдик. Шу боис Андижонга хизмат сафари чоғида давлатимиз раҳбарининг вилоят, шаҳар ва туманлардаги Халқ қабулхоналарига мурожаат қилувчилар билан бевосита мулоқотларда иштирок этиш биз қалам аҳли учун ҳам ўзига хос янгилик бўлди.

Аввало, шуни айтиш жоизки, жамият ҳаётида демократик муҳит яратишнинг бундай тизими шу чоққача на мамлакатимизда, на жаҳон тажрибасида умуман қўрилмаган. Эҳтимол, қадим замонларда одил ҳукмдорларни орзу қилиб халқ яратган афсона

ва ривоятларда адолатли тузумга эҳтиёж турли усулларда юз кўрсатган бўлиши мумкин. Навоий бобомизнинг «Кимки бир кўнгли бузуқнинг хотирин шод айлагай, Онча борким, Каъба вайрон бўлса, обод айлагай» деган ўғитида ҳам ана шу интилиш моҳияти мужассам, десак муболага бўлмайди.

Президентимизнинг «Китоб маҳсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутлоаси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия тузиш тўғрисида»ги Фармойиши яхши ниятларимиз амалга ошишига қонуний асос яратди.

Кейинги йилларда аҳоли, айниқса, ёшлар орасида бадий жиҳатдан юксак, интеллектуал савияни ўстиришга хизмат қиладиган китобларга бўлган талаб ортиб бораётгани аниқ ҳақиқат. Ҳозирги бадий асарларнинг савияси тўғрисида нечоғли фахрлилик гапирмайлик, афсуски уларнинг айримлари камчиликлардан ҳам холи эмас. Чоп этилаётган баъзи китобларни кенг ўқувчилар оммасига, айниқса, ёшларга тавсия қилиб бўлмайди. Чунки уларда Фарб адабиётига

Бинобарин, кўп минг йиллик ҳаёт тарзимиз ва миллий давлатчилигимиз анъаналаридан келиб чиққан ҳолда давлатимиз раҳбари томонидан ташкил этилган Халқ қабулхоналарининг фаолият бошлаши халқ қалбига қулоқ тутишнинг яққол на-

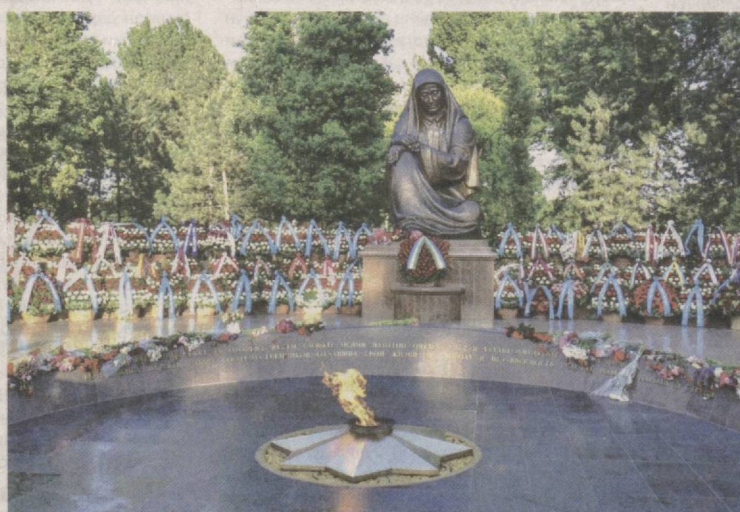
мунаси бўлди. Ахир, одамлар ўз дардини, муаммо ва таъвишларини, тақлиф ва мулоҳазаларини ҳеч кимдан тортинмасдан эмин-эркин айта олиши, айтганда ҳам Президентимизнинг ваколатли вакиллари айтишида катта ҳикмат бор.

Давоми иккинчи саҳифада.

Ўзувчилар уюшмаси йўлнамаси билан

БУЮК ЖАСОРАТ ТАРАННУМИ

Бу йилги Хотира ва қадрлаш кунига бағишланган тадбирлардан бири Тошкент вилоятининг Зангиота туманидаги академик М.Мирзаев номидаги боғдорчилик, узумчилик илмий-тадқиқот институти боғида бўлиб ўтди. Авжи баҳор фаслида бу боғ беҳад кўркамлашади. Турфа дарахтлар, гулу гулзорлар гўё кўклам бу ерга кетмас бўлиб келгандек тасаввур уйғотади. Ғалабининг 72 йиллигига бағишланган бу йилги байрам тадбири гўзал боғнинг ҳусну тароватини янада оширди.

Иккинчи жаҳон уруши йилларидаги ҳарбий қурол-аслаҳалар, Ватан ҳимоячиларининг хизмат шароити акс эттирилган кўргазмани ҳарбийлар, чет эллик меҳмонлар катта қизиқиш билан томоша қилишди.

Айниқса, атоқли шоирларимиз Ҳамид Олимжон, Ғафур Ғуллом, Абдулла Орипов, Эркин Воҳидовнинг шу мавзудаги шеърлари янграганда ҳамюртларимиз ўз ҳис-ҳаяжонларини, ҳатто кўз ёшларини яширолмадилар. Уруш йилларида Ойбек «Навоий» ва «Қутлуг қон» романларини, Абдулла Қаҳҳор «Олтин юлдуз» қиссасини, «Хотинлар» асарини яратди. Ҳамид Олимжоннинг «Қўлингга қурол ол», «Жангчи Турсин» ва «Роксананинг кўз ёшлари», Ғафур Ғулломнинг «Сен етим эмассан», «Мен — яхудийман», «Бизнинг кўчада ҳам байрам бўлажак», Уйғуннинг «Қасам», «Бир қадам ҳам орқага чекинилмасин», «Мактуб», Максуд Шайхондиннинг «Она кузатмоқда» ва «Капитан Гастелло» шеърлари, Султон Жўранинг «Пулёмётчи овози», «Найзамиш» шеърлари, Шароф Рашидовнинг «Қаҳрим» номли тўламини аскарларнинг жанговар руҳини кўтариб, ғалаба қозонишга

ишончини кучайтирган эди.

— Отам Тилло бобо Абдуллаев 96 ёшда. Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиси. Ҳатто япон урушида ҳам қатнашган, — дейди Ҳуторнинг Шофиркон тумани, Патта қишлоғидан 66 ёшли Исмат ота Абдуллаев. — Уруш даҳшатлари ҳақида улардан жуда кўп эшитганмиз. Отанинг ҳикоялари бизнинг ўтмишимизга, болалик хотираларимизга айланди. Айниқса, байрам муносабати билан телевидениеда янграган куй-қўшиқларни эшитганимда болагимиз кўз ўнгимда яққол гавдаланди. Чунки бу қўшиқларни отам бизга хиргойи қилиб берарди. Мана, яқинда отамга навбатсиз автомашина сотиб олиш имконияти берилди. У киши кўзига ёш олиб: «Бу ғамхўрликлар, бу эътибору эъзозлар бизнинг умри-мизга умр қўшади. Мана шундай кексаларни қадрлайдиган, хотирани муқаддас биладиган халқ учун бежиз қон тўкмаган эканмиз», деди.

Дарҳақиқат, Президентимиз Шавкат Мирзиёев 9 май — Хотира ва қадрлаш кунига бағишланган қабул маросимида таъкидлаганидек, дунёдаги энг бахтли оила кексалари бош бўлиб, иззат-ҳурматда ҳаёт кечираётган оиладир.

Иккинчи жаҳон урушининг ҳар бир қатнашчиси, фронт орти меҳнат фахрийлари, мустақиллик йилларида хизмат бурчини бажариш чоғида ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимларининг оила аъзолари Хотира ва Қадрлаш кунини муносабати билан кўрсатилаётган эътибору эъзозни, Юртбошимиз таъбири билан айтганда, одамлиликнинг энг олий меъзони деб баҳолашмоқда. Ахир донишмандлар айтганидек, хотира тори узилса, ҳаёт мусиқаси ўчади. Юртимизда инсон хотираси ҳар нарсадан азиз, қадр абадий экан, ҳаёт таронаси янграйверади.

Барно СУЛТОНОВА

ЖОНЛИ МУЛОҚОТЛАР

Навоий вилоятида «Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга курашимиз!» шиори остида тарғибот тадбирлари бўлиб ўтди.

Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили муносабати билан Маданият вазирлиги, Ўзувчилар уюшмаси, Маънавият тарғибот маркази, «Ўзбекино» Миллий агентлиги ва бошқа ташкилотлар ҳамкорлигида ўтаётган тадбирларда юртимизда олиб борилаётган ислохотлар ва келажак авлодлар учун бахтли ҳаёт яратиш мақсадида амалга оширилаётган ишлар, мамлакатимизда рўй бераётган

улуғвор ўзгаришлар, бунёдкорлик жараёнлари ҳақида сўз бормоқда.

Вилоятдаги 46 та умумтаълим мактаблари, 29 та касб-ҳунар коллежи ва академик лицейлари, маданият ва аҳоли дам олиш марказлари, меҳрибонлик уйлари ва ҳарбий қисмларда бўлиб ўтган самимий мулоқотлар, адабий кеча ва гала-концертларда таниқли шоир ва ёзувчилар, кино ва театр актёрлари, санъаткорлар, эстрада хонандалари, «Ниҳол» мукофоти совриндорлари иштирок этди. Тарғиботчи-

лар мустақилликка қадр бўлган давр ҳамда истиқлолдан сўнг эришилган улкан ютуқлар, амалга оширилган кенг кўламли ислохотлар моҳиятини жонли мисоллар билан тушунтириб, таъсирчан руҳда мулоқот олиб боришди.

Тарғибот гуруҳи аъзолари бугунги кунда кексалик гаштини сураётган

Она юртим — олтин бешигим

тўққиз нафар Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиларининг хонадонларига ташриф буюриб, жамиятимизда меҳроқибат муҳитини, миллатлараро тотувликни мустаҳкамлаш, фахрийларни эъзозлашга қаратилаётган юксак эътибор, бугунги тинч ва осуда ҳаётимиз қадрига етиш, эл-юрт ва халқимиз хавфсизлигини таъминлаш йўлида хизмат қилиш ҳар биримизнинг шарафли бурчимиз эканлиги хусусида дилдан суҳбатлашди.

Ўтказилган тадбирлар давомида

барча таълим муассасаларида ёшларни ватанпарварликка ундовчи, тинчлик ва оқилолликни кўз қорачиқдек асрашга даъват этувчи, шунингдек, гаразли ғоялар ва турли қуларнинг жинояткорона ҳаракатларини фош этувчи «Оқ булут», «Қадр», «Меҳмон», «Менинг дунёим», «Тинчлик соҳили», «Ажал жодуси» каби бадий фильмлар намойиш этилди.

Қизилтепа туманидаги 2-ўрта мактаб, қишлоқ ҳўжалик касб-ҳунар коллежи ўқувчилари билан учрашувда мамлакатимиздаги улкан бунёдкорлик

ишлари, давлатимиз раҳбари томонидан ёш авлоднинг интеллектуал салоҳиятини юксалтириш,

ёшлар ўртасида китоб мутлоаси ва китобхонлик маданиятини шакллантириш, маҳаллар ва таълим муассасаларини бадий, маърифий, илмий-оммабоп ҳамда тарбиявий адабиётлар билан таъминлашни янада кучайтиришга алоҳида эътибор қаратилаётгани ҳақида сўз борди. Шоир ва ёзувчилар мактаб кутубхонасига янги наشرдан чиққан китоблардан тўхфа этишди.

М.АБДУСАМАТОВ,
З.НЕМАТ

ЭЗГУЛИККА ЭЛТУВЧИ КУЧ

кўр-кўрона эргашиб, бузуқ, ахлоқсиз турмуш тарзини сал ўзгартириб, ўзбекча исмлар билан «беаъб» асарлар ёзиш одат тусига қираётгани таассуфланарли ҳол. Негаки, бундай асарлар ор-номусли, дён-натли одамларнинг адабиётдан кўнглини совилади, ёшларни йўлдан уради, маънан майиб-мажруҳ қилади.

Аслида кенг омма, айниқса, ёшларнинг дунёқарашини юксалтиришга хизмат қиладиган, юксак ахлоқий фазилатларни тарғиб қиладиган асарларни танлаш ва чоп этиш муҳим вазифа ҳисобланади. Бу борада айрим тақлиф ва мулоҳазаларини билдиришни хоҳладим. Республикаимизнинг барча на-

шриётларида чоп этилган китоб маҳсулотларини тарқатиш масъулиятини «Ўздавкитобсавдотаъминоти» мажмуаси зиммасига юк-лаш, яъни тизимини марказлаштириш мақсада-га мувофиқ. «Ўздавкитобсавдотаъминоти» қабул қилиб олган китобларни республика-миздаги барча ахборот-кутубхо-на муассасаларига, айниқса, таъ-лим соҳасидаги ахборот-ресурс марказларига етказишнинг қулай усулларини ишлаб чиқиши зарур. Ҳозир эса туман ва қишлоқлардаги кутубхоналар у ёқда турсин, ҳатто вилоятлар марказидаги кутуб-хоналарда ҳам янги нашр этилган китоблар жуда ҳам кам.

Муносабат

ди. Зеро, китоб ҳар бир одам учун йўлчи юлдуз бўлмоғи керак. Лекин қандай китоблар бу вазифани бажара олади? Ҳозир яратила-ётган қайси китоблар бизни эзгулик манзи-лига етаклайди? Бу саволлар мен каби ёш

авлодга таълим-тарбия берадиган мутахас-сисларни ташвишга солади албатта.

Халқимиз «Китоб ўқиган одамнинг умри узоқ бўлади» дейди. Негаки, китоб мутлоаа қилган одам кўп ўйлайди, фикрлайди. Фикр-лаш эса мия фаолиятини кучайтиради. Соғлом фикрлайдиган одам жисмонан ҳам соғлом ҳисобланади. Демак, Президентимиз томо-нидан ўз вақтида қабул қилинган ушбу Фар-мойиш халқимизнинг фақат маънавиятини юксалтирибгина қолмай, турмуш тарзининг яхшиланиши, ҳам ақлан, ҳам жисмонан бар-камол авлоднинг шаклланишига ижобий хиз-мат қилади. Шу боисдан уни кенг тарғиб қилиш ҳар бир виждонли фуқаронинг бурчидир.

Йўлдош СОЛИЖОНОВ,
филология фанлари доктори, профессор

Бошланиши биринчи саҳифада.

Беминнат жонкуярлик

Халқ қабулхоналариға мурожаат этаётган кишилар, аввало, бу даргоҳларда яратилган чинакам ишчанлик муҳитидан баҳраманд бўлади. Мурожаат қилувчининг арзи Қабулхона раҳбари ёки мутахассис, муайян соҳанинг мутасадди раҳбарлари, маҳаллий Кенгаш депутатлари томонидан эътибор билан тингланади, рўйхатга олинади. Бунинг учун барча қабулхоналар малакали мутахассислар ва самарали иш олиб бориш учун тўқис жиҳозланган хоналар билан таъминланган. Замонавий коммуникация воситалари, қонун ҳужжатлари, низоми ва меъёромалар уларнинг хизматида. Қабулхонага ёш фарзанди билан келувчи аёллар учун махсус болалар хонаси, ҳатто тиббиёт ходимлари навбатчилиги ҳам ташкил этилган. Бундай шароитларни қўздан кечирганда Абдулла Қодирий бобоимизнинг машҳур романи қаҳрамони Юсуфбек ҳожининг: "Ўғлим, бу даргоҳдан ҳеч ким норизо бўлиб чиқмаслиги керак!", деган сўзлари беихтиёр ёдга тушади. Ҳақиқатдан ҳам асарият ҳолларда тўғри қўйилган ҳар қандай масала, қонунларимизга зид бўлмаган жўяли мурожаатлар бу даргоҳлар орқали ўзининг ижобий ечимини топаётди.

Марҳамат туман Халқ қабулхонаси томонидан рўйхатга олинган ариза ва шикоятлар таҳлил қилинганда, уй-ойи, ер, иш билан таъминлаш, моддий ёрдам олиш масалалари бўйича мурожаатларнинг кўпчилиги аён бўлади. Айни чоғда алимент масаласи, газ, электр, сув таъминоти муаммолари, йўл қурилиши, ички ишлар идоралари фаолияти, соғлиқни сақлаш соҳаси, пенсия ва нафақа, кредит, суд қарори ижроси, мактаб таълими масалалари, тадбиркорлар ҳуқуқларининг бузилиши, қурилиш соҳаси, банк-молия ва қисман суд ишлари, солиқ тўлови, транспорт, афв этиш масалалари бўйича ҳам мурожаатлар мавжуд. Халқ қабулхонасига келиб тушган барча мурожаатлар кўриб чиқилиб, асариятга қаноатлантирилган. Кўплаб мурожаатлар рўйхатга олиниб, мuddати белгиланган ҳолда виртуал қабулхона электрон тизими орқали тааулқили ташкилотларга юборилиб, назоратга олинган. Мурожаатларнинг натижалари ҳам шу тарзда виртуал қабулхона тизимига юкланиб, жавоблари муаллифга ёзма равишда, Халқ қабулхоналарига эса электрон тарзда юборилган. Айрим мурожаат эгаларига ҳуқуқий тушунтириш берилган.

Ўқчи нахша тозалаш заводи ишчилари Ж.Уринбоев ва И.Хайтқулов фарзанд туғилиши муносабати билан завод томонидан суюнчи нули берилмагани тўғрисида мурожаат этганида, уларнинг ҳар иккисига суюнчи нуллари тўлиқ тўлаб берилиши таъминланган. Марҳамат шахридан фуқаро К.Мўминова ҳамда Қорабончи Қўйидан фуқаро Ф.Темировнинг фарзандлари учун моддий ёрдам нуллари олиш борасидаги мурожаатлари шу кунини ўзида қаноатлантирилган. Шу жойда яшовчи И.Алишаровнинг мурожаати бўйича вақтида берилмаган 1.413.000 сўмлик иш ҳақи "Ўзгасотхесервис" МЧЖдан, шунингдек, Етти Уқчи Қўйидан Д.Мамасалиеванинг ўзи, ўғли ва турмуш ўртоғи оёлиқ иш ҳақлари берилаётгани ҳақидаги мурожаатига асосан Ўқчи нахша тозалаш заводидан иш ҳақлари униёр беришган.

Марҳамат шаҳар "Ўзбекистон" МФЙдан фуқаролар Л. Мамаширипов ҳақида Д.Тургунованинг уй-жой қуриш учун ер ажратиш ҳақидаги мурожаатлари ақинда ўтказилган кўшиқди савдосида қаноатлантирилган. Буюк Турон кўчасидан фуқаро У.Бобожоновнинг фарзандлари учун "Наврўз" МФЙ ҳудудидан олган уй-жой қурилишида йўл қўйилган камчишлар Марҳамат 112 МЧЖ нудратчи ташкилот томонидан бартараф этилган. Қорабончи Қўйидан фуқаро А.Бозорованинг вояга етмаган фарзандининг моддий таъминоти учун солиқ турмуш ўрғотки алимент нуллини тўламаётганига доир муро-

жаати бўйича Ф.Абдуллаевага нисбатан жиноят иши қўзғатилиши таъминланган. Марҳамат Қўйи Мутасаддик кўчаси 13-уйда яшовчи фуқаро З.Темированинг худди шундай масаласидаги мурожаати асосан қарздордан алимент нуллари тўлиқ униёрлиган.

Халқ қабулхонаси томонидан мурожаатларга асосан аниқланган қонунбузарликлар бўйича чора қўриш юзасидан ҳам қатор ишлар амалга оширилган. Фуқаро Х.Имомованинг "Андижон юксалиш савдо" МЧЖ урни белгиланганидан юқори нархда сотаётгани ҳақидаги мурожаати тасдиғини топиб, туман ДСИ ходимлари айбдорларга маъмурий ва молиявий жазима қўлаш учун ҳужжатларни расмийлаштирмоқда.

Аҳоли мурожаатлари таҳлили шуни кўрсатмоқдаки, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш идоралари, қорхона, уюсаса ва ташкилот раҳбарлари, айрим масъул ходимлар томонидан фуқаролар мурожаат қилган масалалар юзасидан етарли тушунтириш бермасдан ўзларининг ваколат доирасида ҳал этилиши мумкин бўлган муаммоларга эътиборсизлик билан қараш ҳолатлари ҳам учрайди. Беэвосита фуқаролар йиғинида ҳал этилиши мумкин бўлган масалалар бўйича давлат идораларига қилинаётган

ХАЛҚ ҚАЛБИГА ҚУЛОҚ ТУТИБ

мурожаатлар шундан далолат беради. Халқ қабулхоналари нафақат ечилмаган муаммоларни ҳал қилиб берапти, айна чоғда, эзгулик учун ташкилотчилик, мутасаддилар ва одамларни уюштириш вазифаларини ҳам бажаришга тўғри келяпти.

Мурожаат маданияти

Марҳамат тумани Халқ қабулхонаси мудир Иштиёр Режавалиевнинг айтишича, айрим одамларда ҳамон боқимандлик кайфияти кучли. Масалан, Шукурмерган Қўйидан фуқаролар Ш.Раҳмонова ва А.Ботирова ҳовилилари этағидаги зовурининг зах суви томоркаларига чиқиб кетгани ва экинлари яхши ўсмаётгани хусусида мурожаат қилишди. Қабулхона мудир ташаббуси билан мутасадди ташкилотлар вакиллари ва қишлоқ фуқаролар йиғини фаоллари масалани жойига чиқиб ўрганди. Мурожаатда айтилган "зовур" аслида қўшни маҳаллаларга сув бериувчи ички ариқ бўлиб, кўп йиллардан бери тозаланмагани оқибатида сув ўтиши қийинлашган. Ўшбу кўчада 62 та хонадон бўлиб, ларда элиқдан ортқ меҳнатга яроқли эркак яшайди, хусусан, мурожаат қилувчиларнинг ҳам турмуш ўртоқлари ва ўғил фарзанди бор. Масала шу кўчада яшовчи эркаклар томонидан бир қулиқ хашарда бартараф қилиниши мумкинлиги аниқланди. Улар иштирокида ўтган йиғилишда барча фуқаролар бундай масалалар маҳалланинг ўзида ҳал қилиниши лозимлигини тушуниб етганларини маълум қилишди.

Айнан шунга ўхшаш яна бир масалага Булоқбоши тумани Халқ қабулхонасида ҳам дуч келдик, "Сарбонтена" маҳалласидан қишлоқ врачлик пункти қоровули Олимжон Бердиев қўшнисининг дарвозаси олдидаги ариқ қўмилиб қолгани боис томоркасига сув ўтмаётгани, ариқни тозалайдеса, қўшниси розилиқ бермаётгани ҳақида туман Халқ қабулхонасига мурожаат билан келибди. Қабулхона мудираси Муҳайёхон Турдиева муаммони ўрганиш ва ҳал этиш учун маҳалла фуқаролар йиғини раиси Ўқтамжон Сайдалиевни ҳам қорлаган экан. Сўхбат жараёнида аниқланишича, О. Бердиев ушбу масала юзасидан МФЙ раисига бир кун аввал маълум қилган. Раис масалани ўрганиб, ҳал этишга ваъда берган. Бироқ масала бир куннинг ўзидаёқ ҳал бўлиб қолмайдиди. Бунинг учун қўшнини инсофга чақириб, қўнглига тегмайдиган қилиб ётиги билан тушунтириш, уларнинг ўртасида тутилган арзимас аразни ораддан кўтариш керак. Негаки, халқимизда:

"Қўшничилик – минг йилчилик", деган нақл бор. Бу борада етти ўлаб бир кесми, ҳеч кимнинг қўнглини қолдирмаслик лозим. Шундай мулоҳазакорлик билан тадбир қўллаган раис ордан икки кун ўтиб, масалани ҳал этганидан хабардор бўлди. Муҳайёхон Турдиева мурожаат қилувчига ҳам, маҳалла раисига ҳам бундай нозик масалаларда сабр-қаноат билан иш қўриш, халқимизнинг минг йиллик қадриятларига эъозли муносабатда бўлиш лозимлигини тушутирди. Асака туманидаги Халқ қабулхонаси мудираси Ҳамидоҳон Мадаминованинг таъкидлашича, шундай мазмундаги мурожаатлар тез-тез бўлиб туради. Бу ўринда фуқароларга қонун ҳужжатлари моҳиятини, Халқ қабулхоналари ҳам фақат қонун доирасида иш олиб борилиши тушутиришга тўғри келади.

Мурожаат маданияти ҳақида мулоҳада юритганда, бир масала жиддий ўйлантирмаслиги мумкин эмас. Нега айрим одамларда меҳроқибат, бир-бирига нисбатан ҳурмат-эҳтиром, бағрикенглик фазилатлари хира тортаяпти? Ўйлаб кўринг: илгари биров янги уй-йўл курса, қўшнисиникига ҳам кириб-чиқиладиган эшик ёки алоҳида дарча қолдирган. Ўша дарчадан

дан бой берилса, фарзанднинг соғлиғи ёмонлашиши мумкин. Шу сабабли ота-она Халқ қабулхонасига мурожаат қилган. Қабулхона раҳбари асли тиббиёт ходими бўлгани учун муаммонинг бутун сир-асоридан воқиф. Шу боисдан ордер олишининг ўзигагина қўмақлашмасдан, боланинг тезроқ соғайиши учун енгиб ўтиш зарур бўлган расмиятчилик тўсиқларини бартараф этишда ҳам жонкуярлик қилаётгани, турли идораларга қўнғироқ қилиб, иш битмагунча тиниб-тинчимаётгани телефондаги гап-сўзлардан аён бўлиб турарди. Бу ўринда бирор боқибегамлик юз берадиган бўлса, шунча уриниш фойдасиз бўлиб чиқиши мумкин. Шу воқеага гувоҳ бўлар эканман, Президентимизнинг "Одамларнинг дарду ташвишларини ўйлаб яшаш – одамийликнинг энг олий мезони-дир" деган теран мазмунга эга сўзларининг ҳаётдаги ифодасини яққол кўргандай бўлдим.

Ўзимча ўйлайман: бемор боланинг соғайишида ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган тиббий жарроҳлик амалиётини қўлаш учун қабулхона раҳбари кўрсатаётган мана шу жонкуярлик тиббиёт соҳасининг турли бўғинларида раҳбарлик вазифаларини эгаллаб турган турфа

мансабдор шахсларда ҳам жиндеккина бўлганда эди, одамлар гоҳида оддий нарсаларга ҳам ойлаб сарсон-саргардон бўлиб юрмасиди?! Ахир, бу уларнинг хизмат вазифаси доирасига кирадими-ку!

Андижон вилояти Халқ қабулхонаси фаолияти билан танишганда бир жиҳат эътиборимизни тортди. Бу даргоҳга келаётганларнинг аксарияти қабулхона ишининг ташкил этилиши, мудир ва мутахассислар мурожаат қилувчиларни эътибор билан тинглаётгани, муаммоларини ҳал этишга қўмақлашаётгани, одамлар дардига, қалбига жонкуярлик билан қулоқ тутаётганларидан мамнун бўлиб, шундай тизимни яратгани учун Президент номига миннатдорлик туйғуларини изҳор этаётирлар.

Хонабод шаҳридаги "Кампирравот" маҳалласидан А.Эргашев 2016 йида ЎЗМУ магистратурасини тамомлаган. Ўзига муносиб иш топа олмай Президентнинг виртуал қабулхонасига мурожаат қилган. Масала шаҳар Бандликка қўмақлашчи маркази томонидан қўрилаётган пайтда вилоят Халқ қабулхонаси сайёр қабул ўтказида. Шаҳар ҳокими М.Мамадалиев унинг маълумоти, тўрт тилда эркин мулоқот қилиб, компьютер дастурларини ҳам яратиб олиниши билан, ўзи билан бирга ишлагани таъкид қилади. Ҳозир у бошқарув тизимида мутахассис бўлиб ишлаётгани, ёшларга яратиб берилаётган шароитлар ва Президентимизнинг одилона сиёсатидан мамнун бўлиб, ўз миннатдорлигини изҳор этган. Андижон шаҳридан М.Каримова "Контакт Бизнес" кредит уюшмаси билан тузган шартномасига асосан қолдиқ фойзни ололмагани учун Халқ қабулхонасига мурожаат қилган ва уюшма томонидан маблағи тўлаб берилган. Улуғнор тумани тиббиёт бirlашмасига қарашли кўп тармоқли маркази поликлиника патронаж хизмати ҳамшираси М.Абдуллаеванинг Халқ қабулхонасига мурожаатида сўнг иш ставкаси тикланган. Андижон шаҳрида яшовчи Х.Эралиеванинг алимент униёрлишга доир мурожаати ҳам қаноатлантирилган. Асака туман Бахир МФЙдан Ш.Қаномова сурункали камқонлик касалини даволатиш учун бепул тиббий текширув, муолажа имконияти яратиб берилганидан мамнун.

Андижон туманидаги Халқ қабулхонаси мудир Дилмурод Каримов ўз иш тажрибаси ва вилоят телевидениеси орқали ҳуқуқий мавзуда мутахассислар иштирокида олиб бораётган кўрсатувларидан келиб чиқиб, бир масалага эътиборимизни жалб этди. Ҳозир педагогика касб-хунар коллежларининг бошланғич таълим йўналиши-

ни битираётган ёшлар умумий ўрта таълим мактабларида бошланғич таълим бўйича сабоқ бериш керак, бироқ шу йўналишни битириб чиқаётган ёшларнинг ишга жойлашиши қийин кечаяпти. Боиси, Халқ таълими вазирлигининг 2015 йил 24 ноябрдаги топишриқ хатига асосан мактабларда камида бакалавр даражасидаги педагог ходимлар дарс бериши мумкин. Муаммо шундаки, коллежларнинг бошланғич таълим йўналишини битирганларга ўз йўналиши бўйича иш йўқ. Мактабга таълим муассасаларида ишлайман деса, мактабга таълим йўналишини битирган бўлиши керак... Бу ўринда ҳам масала атрофлича ўрганилиши ва муаммога зарур ечим топилиши зарур, деб ўйлаймиз.

— Чоррақалардаги видео камералар ҳайдовчиларни нечоғли тартибга чақириб, уларни тарбиялаётган, савиясини ошираётган бўлса, Халқ қабулхоналари ҳам ўзининг ҳаётбахш нури билан ҳаيات муҳитини соғломлаштиришга хизмат қилмоқда, — дейди Жалақудук туманидаги Халқ қабулхонаси мудир Иномиддин Азимов.

Дарҳақиқат, одамларда айрим мутасадди идораларга ишонч ҳисси сусайгани сабабли ҳам кўпчилик Халқ қабулхоналарига мурожаат этишаётди. Эндиликда улар ўз ишига виждонан ёндашадиган, одамлар дардига, қалбига қулоқ тутадиган, ҳар бир мурожаатга эътибор билан муносабатда бўладиган ваъзят қарор топаётди. Шу ўринда Андижон вилоятидаги Халқ қабулхонаси ташаббуси билан ўтказилган сайёр қабуллар чоғида ўзим гувоҳ бўлган бир воқеани тилга олиб ўтмоқчиман. Избосканлик Шохжаҳон Солиев шу йилнинг 25 мартда ҳарбий хизматни ўтаб қайтганидан сўнг ички ишлар ходими бўлиш ниятида ҳужжатларини вилоят Ички ишлар бошқармасига топширади. Ҳали уни имтиҳон қилиб, ҳужжатларини ўрганиб чиқиш мuddати ўтиб кетмаган. Шунга қарамай, Шохжаҳон вилоят ИИБ бошлиғи, полковник Шухрат Собировга мурожаат этмоқда. У 2015 йили Избоскан ижтимоий-иқтисодий коллежини битирган экан. Бошлиқ қорувли, одоб-ахлоқи юзқўздан билиниб турган солиқ аскар билан суҳбатлашаётди, унинг диққат сўнг имтиҳондан қандай ўтгани билан қизиқди. Сўнг ижтимоий ҳаёт ва адабиётга доир саволлар бериб унинг билими-савияси, дунёқарашини қилиб олишга ҳаракат қилди. Ҳар бир ота-она ўз фарзандига меҳр ва эътибор билан муносабатда бўлганидек, йигитни чиниқиб, кўпроқ китоб ўқиб, билимини муттасил ошириб боришга даъват этди. Бугунги кунда давлатимиз раҳбари томонидан профилактика назоратини ишга алоҳида эътибор қаратилаётгани, улар учун яратилаётган шароитлар ва бу жараёнинг моҳиятини тушутириб берди. "Агар имтиҳонлардан яхши ўтолсанг, қўриқлаш хизматида озроқ ишлатиб, профилактика назорлари сафига оламиз, сўнг ўқишга юбарамиз", деди. Далда берди, қўнглини кўтарди. Оталарча йўл-йўриқ кўрсатди...

Собиқ аскарнинг қўнғлидаги асл ниятларни илғаб олишга астойидил ҳаракат қилган ички ишлар полковнигининг суҳбатини тинглар эканман, соҳибқирон Амир Темур бобоимизнинг ушбу ўғити беихтиёр ёдга тушди: "Тажрибамда қурилангким, азми қатъий, тадбиркор, ҳушёр, мард ва шижоатли бир киши мингта тадбирсиз, лозим, эл-улуснинг дардларига дармон бўлиш эса, бизга улўғ ажодларимиздан меҳор туйғудир. Шу туйғу бор экан, ўзимизни эл хизматкоридеб билар эканмиз, Президентимиз таъкидлаганидек, одамийлик сабоғи биз учун ҳаммаша олий мезон бўлиб қолаверади.

Мурод АБДУЛЛАЕВ,
Ўзбекистон Республикасида хизмат қўрсатган журналист

ТАЪЗИМ БАЙРАМИ

Муносабат

9 май — Хотира ва Қадрлаш куни муносабати билан юртимиз бўйлаб байрам тадбирлари бўлиб ўтди.

Ҳамма байрамлар бизда ўйин-кулги, қувонч шодонёна, тўю томоша тарзида ўтади. Байрам ўз номи билан байрам-да — шундай бўлгани яхши! Шукри, Ўзбекистоннинг бундай байрамлари кўп...

Бироқ бу байрам бошқача бўлди.

Бу байрамда вазминлик, руҳий соқинлик устувор эди. Қалбимизда ўтмишимиз олдидаги қарздорлик ҳисси қолди, руҳиятимизда изтиробли бир армон қанот ёзгандай, юрагимизда чексиз эҳтиром ва таъзим туйғуси янада чуқур илдиш отгандай бўлди.

Бу байрамда қуни кечаги тарихга гувоҳ бўлганлар билан учрашдик. Инсоният бошига тил билан таърифлаб бўлмайдиган даражада азоб-уқубат келтирган, бани башар ҳаёт тарзини издан чиқариб даҳшат оловини ёққан Иккинчи жаҳон урушида мард ва жасур жангчи тимсолида жанг қилган Ўзбекистонни кўрдик.

Бу байрамда галаба учун жон олиб жон берган ўзбек халқини, барча ўзбекистонликларнинг метин иродаси, жасорати, буюк оқибатини яна бир бор англадик.

Бу байрамда урушдан қайтмаган жасур боболаримизга

хотирладик, урушдан қайтган азиз, ардоқли отахонларимизни, фронт орти машаққатларини кўтариб силласи қуриганди ҳам оёғида тик тура олган юрағи бутун халқимизнинг тоғдай бардоши қаршиида бош эгдик.

Бу байрам — таъзим байрами бўлди.

Бу байрам ТВ каналлар орқали уруш жабрини тортган ҳар

бир ўзбек хонадонига эҳтиром айёми бўлиб кириб борди. Ахир, биламиз-ку, Ўзбекистонда ҳеч бир хонадон йўқ бу машъум урушнинг жабрини тортмаган. Ўзбекистон бағрида ўша даврда 6,5 миллион нафар жон бор эди. Шундан 1,5 миллион нафарини урушга жўнатди Ўзбекистон. Беш юз минг фарзанди урушдан қайтмади, қайтмаган ҳар бир фарзанд доғи Она-Ўзбекистон бағрида қолди.

Телеканаллар орқали узатилган бу тадбирда кўзларига ёш олиб байрам дастурини томоша қилаётган тўқсоню юз ёш орали-

ғидаги оталаримизни кўрдик. Улар нега кўзларига ёш олишди? Шундай метинасбат боболар-а? Ахир, уларнинг иродаси танқдан, тўпу замбараклардан ҳам кучлироқ эди-ку, ахир, уларнинг иродаси танку замбаракларни ҳам ёриб ташлаган эди-ку. Жавобини топгандай бўлдик, урушда инсон ўз юрагини йўқотиб қўяди — урушда инсоннинг юраги тошга, темирга айланади.

Бугун ана шу қалбларни — тинчлик қайтариб берган қалбларни меҳр ва ардоқ нури ёритяпти. Ўз қаҳрамонларини шарафлаётган озод Ватан, ўттиз миллиондан зиёд халқ, мустақил Ўзбекистон Президентининг меҳрардоғи ёритяпти.

Бу байрам соқин, вазмин ўтди.

Бу байрам бутун инсоният ҳаётига дахли бор машъум тарихда Ўзбекистоннинг ҳам ўз тарихи борлигини кўрсатди. Бу байрамни бутун Ўзбекистон кўрди. Айниқса, бу байрам Ўзбекистон бағридаги ёш авлод, эртамиз келажаги тасаввурида ўша машъум кулларни тўлиқ номён бўлишида мислсиз аҳамиятга эга бўлди.

Бу байрам ўзбекистонликларнинг тинчлик ва осойишталикка нисбатан юксак шукронаси, десак чин гапни айтган бўламиз.

Қўчқор НОРҚОБИЛ

ТАЛАБАЛАР ҲУЗУРИДА

Алишер Навоий номидаги Тошкент Давлат Ўзбек тили ва адабиёти университетига Ўзбекистон халқ шоири Иқбол Мирзо ижодига бағишланган адабий учрашув бўлиб ўтди. Тадбирни университет ректори, профессор Шухрат Сирожиiddинов очди.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси, халқ ёзувчиси Муҳаммад Али, халқ шоирлари Махмуд Тоир, Анвар Обиджон, "Ёшлик" журналы бош муҳаррири Нодир Жонузок, адабиётшунослар Исрол Ёқубов, Лайло Шарипова, ёзувчи Исажон Султон,

Учрашув

дай нотўғри маълумотнинг берилиши кишини ажаблантиради.

Маълумки, ўзбеклар алоҳида этник бирлик (эл) бўлиб, Ўрта Осиёнинг марказий вилоятлари – Мовароуннахрда, Хоразмда, Еттисувда, қисман Шарқий Туркистоннинг гарбий минтақаларида шаклланган ўзбек халқининг асосини, ҳозирги Ўзбекистон ҳудудида қадимдан (V-VII асрлар) ўтроқ яшаб, суғорма деҳқончилик, хунармандчилик билан шуғулланиб келган маҳаллий сугдийлар, бохтарийлар, хоразмийлар, фарғоналиклар, ярим чорвадор қанғилар, қўчманчи сак-массагетлар каби этник гуруҳлар ташкил этган. Шунингдек, Жанубий Сибир, Олтой, Еттисув, Шарқий Туркистон ҳамда Волга ва Ўрол дарёси бўйларидан турли даврларда Мовароуннахрга кириб келган этник компонентлар ҳам ўзбеклар этногенезида иштирок этганлиги тарихдан маълум.

XI-XII асрлар Қорахонийлар, Мовароуннахр ва Хоразмда ҳукм сурган туркий сулолалар даврида ўзбек халқи этногенези шаклланишининг якуний босқичи бошланди. Бу даврда ўзбекларнинг умумэллат тили қарор топди. Мовароун-

нахр ва унга туташган минтақаларда яшовчи туркий тилли аҳоли: қарлук, чигил, яғмо, тухси, халач, аргин, ўғуз, қипчоқ, уз, қанғли сингари уруғлар ўзларини бир халқ сифатида англай бошлаганлар. Умуман олганда, XI

асрнинг биринчи яримида ўзбеклар халқ сифатида шаклланганлар.

Амир Темур ва Темурийлар даврида юз берган юксак иқтисодий, сиёсий ва маданий юксалиш натижасида тараққий этган ўзбек адабий тили Алишер Навоий даврида энг юқори нуқтага кўтарилди.

Хуллас, ўзбек миллатининг таркиби топиши Абдуллаҳон яшаган даврдан хийла олдин шаклланилигини яққол қўришимиз мумкин. Вахоланки, тақвимнинг 95-бетида Конфуцийнинг "Билишнинг биладиганларнинг ортидан эргашинг, билишни билмайдиганини огоҳлантиринг..." дейиладиган хикмат келтирилганки, бу гап тақвим мутасаддиларининг ўзларига сабоқ эмасми?..

Ҳусниддин ТОШКЕНБОВЕВ,
Темурийлар тарихи давлат музейи илмий ходими

Халима ХУДОЙБЕРДИЕВА,
Ўзбекистон халқ шоири

АЛВОҲ-АЛВОҲ ҚЎШИҚЛАРДАҲ АЙМ

“Онагинам, дориломон кунлар келди, шафақлари ол. Бу кунларга етганлар бор, етмаганлар бор”, дея баралла куйлаган, “Оқ олмалар” номли илк шеърий китоби билан мухлисларнинг кўнгил боғларига шамол янглиғ эсиб кирган тонгнафас шоира Халима Худойбердиева 1947 йили Сирдарё вилоятининг Боёвот туманида туғилган. Устоз Зулфия опанинг сўзлари билан айтганда, “Туйғу, ўйлар, тошқин ҳислар” билан тўлуғ шеърият ижодкорининг “Илк муҳаббат”, “Тумариснинг айтгани”, “Муқаддас аёл” сингари ўттиздан ортиқ назмий, насрий тўпламлари чоп этилган. Аслида булар шеърий мажмуалар эмас — бедор ва беором қалбнинг ой-фасллари, ҳаёт ва тириклик тараннуми, соғинч ва хижрон, бахт ва муҳаббатнинг муқоваланган тўпламлари, жилдларидир.

Омон-омон қўшиқлардан айт,
Алвон-алвон қўшиқлардан айт,
Оҳанг бўлиб қўшиққа бу кеч
Қўшилишиб кетадиган пайт.
Омон-омон қўшиқлардан айт.

Юракларга ўт бўлиб кириб,
Ўзинг ҳам куй, куйла куйдириб.
Бари-бари тушсин ёдимга,
Бари-бари чиқсин олдимга.

Йирокдаги оппоқ соч онам
Келмоқдадир кипригиди нам,
Онам, онам тушсин ёдимга,
Қамчин уриб келмоқда отам,

Отин суриб келмоқда отам.
Сурон солиб яшаб кетди у,
Ғолиб-ғолиб яшаб кетди у.
Қамчин уриб келмоқда отам.

Одил Дароз бор эди бир чоқ,
Отагинам сирдоши эди.
Кўсаб қолар Дарозни гоҳ-гоҳ
Чавандозлар давраси энди.
Одил Дароз бор эди бир чоқ.

Айтаверсам жонга тушар ўт,
Ёш тўқмоққа чоғланар булут.
Туташмоқда ўтларга қўқсим,
Қўй, яхшиси, мен тинглайин жим,
Ўзинг алвон қўшиқлардан айт,
Омон-омон қўшиқлардан айт.

ШЕЪРИМГА

Мен сени китобга ёздим-у...
Пайт пойлаб китобдан чиқ, шеърим.
Сўқилган дилларин тик, шеърим,
Беҳуда ўртаниб ёздимми?

Мен сени китобга ёздим-у,
Изласам китобдан топмайин.
Ўдак бўл, мен узай қарзимни,
Онага айланиб қол, майин.

Китобда шеър ҳолда қолмасдан,
Омад бўл, ўйинда ютай мен.
Мард ўғлон кўзида айт дoston,
Умрбод шу кўз деб ўтай мен.

Китобда қолмагин сен тиниб,
Ўжарлик, ўт билан кўтар бош.
Базм аро эшитай шовқининг,
Азада кўрайин, тўқкин ёш.

Чик қол, китобнинг қатин оч,
Тайсаллаб бўлмагин аросат.
Боланинг кўзида бўл ишонч,
Улгайгач одамда фаросат.

Балки мен сен деб ҳам ўлмасман,
Ҳеч кимга ишонмас бисотим.
Мен сени баҳолай билмасман,
Сен менинг ҳаётим, ҳаётим!

Истамам, ҳаётни мен чиндан
Китобда йўқолса ими-жим.
Саргаймай ярақлар ичинда
Китобдан чиқади ҳаётим.

Мен сени китобга ёздим-у...

Ажралишдик, кўтар бошинг,
Кўзларингда нега гам?
Мардим, тўқма кўзинг ёшин,
Томчисига арзимам.

Не кун солдинг сен бошимга,
Бу қандай ишқ, қай фироқ?
Арзайман кўз ёшимга,
Мен ҳам йнглайман бироқ.

БАХТ

Сен келдинг шамолдай шайланиб,
Деразлар ёпилди дарҳол.
Сўнг келдинг ёмғирга айланиб,
Деразани ёпилди. Увол.

Сўнг қор бўлиб келдинг, кўзларин
Деразининг зичлаб ёпилди.
Қайтмас бўлиб кетдинг. Ўзлари —
Сени излаб ордан чопдилар.

Ўнг келардинг, мен дердим: «Бу — туш», —
Шундай ўтди гул йиллар урэн.
Авал қувиб қанча вақт сархуш —
Кейин излаб қанча вақт гирён.

Билмам, адашдимми ё тўғри қилдим,
Бағринга япроқдай тўқилдим.
Аслида бу байтти мен ёзганим йўқ,
Менинг умрим — мўлжал сари кетган ўқ.

Вақтида келдим ё бевақт, анча кеч,
Афсус айтганимни эшитмадим ҳеч.
Бўлмасни бўлдиғум деб қиламан қасд,
Мен яшаш сурурин шундай деб билдим.

КЎЗ

Балли, кўзларимдан дардимни уқдинг,
Аммо кўзларимга келмагил кириб.
Дардимни қўймоққа бошқа жой йўқдир,
Кўзимга қўяман яшириб.

Бунча синчков бўлма, бунча топонигч,
Кўзим дарёсига шўнғимагил, жим.
Ахир бу дунёда энг беҳавф ва тинч
Дард яширар жойим — менинг шу кўзим.

Қушлар — ака-укалар,
Гуллар — опа-сингиллар.
Шундай яшаш бўлмаса,
Бир кун ҳамма енгилар.

КЕЧИРИНГ...

Мен Сиздан сўрайман бу кеч кечирим,
Ҳижрон бўлганим-чун бўлмайин висол.
Гарчанд умрингизни тоғи, кечини —
Аралаш қилдим мен карталар мисол.

Ўйлайсизми, мени қилди деб атай,
Сизга бурилмасдан кетганим-чун тик.
Мен дарди кўксимни ёриб кўрсатай —
Борми унда Сизга зарра ёмонлик.

Гарчанд, оқлай олмас ўзин айбдор дил,
Ишонинг, сезмасдан қолдим мен у чоқ
Табиб бўлайин деб бўлганим қотил,
Малҳам бўлайин деб урганим пичоқ.

Беаёв ишқингиз ўтин ўчирдим.
Кечира олсангиз агар, кечиринг.

1937 йили Шахрисабзда туғилган. Қарши Давлат педагогика университетиди тахсил олган. Адибнинг “Истиқлол йўли”, “Сирли сўқмоқлар”, “Қисмат”, “Оқар дарёлар” сингари роман, қисса, эссе ва очерклардан иборат китоблари нашр этилган. Ёзувчининг ҳаёт тажрибалари, болалик эсдаликлари асосида яратилган “Қонли уруш хотиралари”да Улуғ Ватан уруши даври, фронт ортидаги машаққатли кунлар, оддий мактаб ўқувчиларининг фидоилиги тасвирланган лавҳалар ўқувчида ёрқин таассурот қолдиради. Бу дардли ва изтиробли лавҳаларнинг бугунги ёшларимиз учун ҳам катта тарбиявий аҳамияти бор. Қўйида эътиборингизга ўшбу асардан парча ҳавола атилмақда.

Атрофи ҳар хил қалин дарахтлар билан қопланган мактабда тўрттагина синф бўларди. Биринчидан тўртинчи синфгача маълумот берадиган бу билим масканининг инон-ихтиёри фақат икки муаллимнинг зиммасида эканлигига ажабланмаса ҳам бўларди. Она тили, рус тили, табиат, ҳисоб ва тарих-жўрофия каби бошқа фанлардан дастлабки сабоқларни ҳам шу икки муаллим беради. Римма опа эридан бир синф юқори маълумотга эга бўлгани учун мактабга мудири этиб тайинланганди. Ақтам ака турмуш ташвишлари туфайли билимини олтинчи синф маълумотидан оширолмаган. Римма опа «Уфада еттинчи синфни тўлиқ ўқиб тамомлади» деган шаҳодатнома олган. Ақтам ака-чи? Ахир, ўша пайтларда юқори босқич еттинчи синфга эди-да. Шунинг учун унга шаҳодатнома даражасидаги маълумотдан пастроқ — олтинчи синф маълумоти тасдиқловчи «Далолатнома» деган ҳужжат берилганди.

1936 йили Ўрта Осиёда улар кўзга қўрилган зиялилар қаторида Уфадан жўнатилган эди. Келганларидан буён шу қишлоқ болаларини ўқитавериб, «Шоли-поя»да туғди-битди бўлиб кетишди. Бироқ ўзбек расм-русумларию урф-одатларини қанчалик мукамал ўрганиб олган бўлсалар-да, талаффузларида таттарча, русча сўзлар учраб турарди. Ақтам ақанинг ўқитувчи, ҳам қоровул, фарошчи гулаҳлики ҳам ҳеч тортинмасдан бажараверишига ажабланишнинг ҳолати йўқ. Негаки, уларнинг уйлари шу мактаб ҳовлисининг кунботар томонида жойлашган бўлиб, биттагина хона, кичкина дахлизчадан иборат эди. Эртдан кечгача Ақтам ақанинг бажарадиган иши шу мактаб ҳовлисининг ичида эди-да... Педагогик кенгаш ва базми бир таълим-тарбияга, иқтисодий мавзуга доир ёки киши тайёргарлик масалалари тўғрисидаги йўналишлар ҳам шубҳасиз шу уйда, емак пайти дастурхон атрофида ҳам бўлиши турган гап эди.

Олдинги кенгашда муаллим — Ақтам ака тозалик бўйича оғоҳлантириш жазоси олганига қарамай, печкалар яхши иситилмагани учун яна ҳайфсан эълон қилинишига чидаб туролмади. Бу йиғи-

лишда ҳўжалик раисаси Зухра опа ишторик эътаётинга қарамасдан, қўлини мудирага бигиз қилиб:

— Ўзинг-да икки маротаба дарсга кечикиб киргансан, — деб уни танқид қилди ва тақлиф эътирозини ёзиб қўйишни жиддий талаб қилди. Йиғилиш раислигини олиб борувчи Зухра опа:

— Ўртоқ муаллим, одоб доирасидан чиқмасдан гапиринг! Сен ҳам, сиз ҳам бир оғиздан чиқади-ку, — деб Ақтам акага танбех берди.

Ақтам ака ҳам бўш келмасдан: «Мудира бўлса бўлибди-да, у менинг хотиним. Мен уни сен деб айтишга ҳақли-

Жаббор ХАЛИЛ

БҮР БҮЛАК ҲОҲ

ман», деб изоҳ берганди. Хаёл фаромушлиги боис воқеани тўлиғича ёритишдан салгина чекинганим учун муҳтарам ўқувчилардан олдиндан узр сўраб, шу жумлани киритиб қўйишни бурч ва ҳақиқат деб билгайман.

Базми бир йиғилишларга раис ёки бирорта бригадир, йиғилишга дахлдор шахс мактаб мудирасининг имзоси қўйилган унбурчак муҳр босилган хат билан тақлиф қилинарди. Табиийки, йиғилишнинг эртаси кун, албатта, ўрта ёшли икки-уч киши ўтин ортилган аравада мактабга кириб келарди ва мудиранинг кўрсатмаси билан Ақтам ақанинг бевосита иштирокида печкага сиғадиган қилиб ўтинлар майдаланиб, ўтинхонага тартиб билан териб қўйиларди.

Ахир, ота-оналар қўмитаси ҳомилигидан ўринли фойдаланиш ҳам керак эди-да...

Болаларнинг тик ё бўздан тикилган жилдхалталарини елкаларига осиб мактабга келишлари, кўнғироқ чалинганида синфхоналар томон югуришлари ўқтамжонга жуда-жуда ёқарди. Уларга суқланиб боқар, улар билан дўстлашиб олишни ўйларди. Энди уларнинг ишлари юришиб кетди. Оилада ҳамма ишли, ҳар кун эрталаб ўқтамжон опаси билан онасига қўшилиб мактабга боради. Синфхоналари супуриб, парталари ял-

тиратиб артадилар. Эскигина самоварни опа-ука ховуздан сув ташиб тўлдирадиди, олов ёкиб қайнатади. Уларнинг ишидан Римма опа ҳам, Ақтам ака ҳам хурсанд.

— Яшанглар! Балли азаматлар! — деб Ақтам ака мактаса, «Меҳнатсевар, одоли болаларингиз бор экан», деб Римма опа Мусколой холанинг кўнглини кўтариб қўяди.

Бир кун Римма опа қаердандир тўрхалтада олтига бўлка нонни хориб-толиб кўтариб келди:

— Синглим, бу ёққа келинг! — Мусколой холани ўз хонасига чиқарди мудира. Хонада эскироқ бир стол, икки-та стул бор. Устида уч-тўртта ўқув китоби, сифхонун икки дона пероли чўп ручкадан бўлак ҳеч вақо йўқ. Тўрдаги сандиқ устида тўрт-бешта кўрпа йиғилган. Бурчақда бир челақ қайнатилган лавлагги турибди.

Икковлари бешта бўлка нонни ўттиз саккиз бўлакка кесишди. Лавлагги ҳам шунчага бўлинди. Кўнғироқ чалингач, синфлардаги болалар тоза ҳавога чопқиллаб чиқиб кетишди. Римма опа нонни, Мусколой хола лавлаггини кўтариб, синфхоналарга кирдилар-да, парталар устига бир бўлакдан нон, бир бўлакдан лавлаггини қўйиб чиқдилар. Олдиндан ўрганиб қолган ўқувчилар жой-жойларига ўтириб, ўз улушларини маза қилиб ёб олдилар.

— Кўраясизми, синглим? — деди Римма опа Мусколой холага болаларни кўрсатиб, қўлидаги икки бўлак нон билан лавлагини маза қилиб ёб олдилар.

— Булар ўттиз олти нафар бола эди. Бугундан бошлаб ўттиз саккиз киши бўлдилар. Сизниқилар ҳам ҳисобга қўйишди. Энди бу ишларни сиз бажарасиз. Эплайсизми? — дея қилиб сўради.

Жавоб ўрнига Мусколой хола ҳам қулибгина қўяқолди.

— Бу икки бўлакни болаларингизга беринг. Бир бўлак нон — биз икки муаллимнинг бир ҳафали «паёғимиз». Мен маҳаллий ҳукуматдан сўраб билайин-чи, балки сизларга-да бир бўлак қўшиб берамлар, — деди Римма опа Мусколой холага.

Муслима билан Ўқтамжон мактабдаги тартиб-интизомни кузатиб юрарди. Оналари келтириб берган егулик уларни янада қувонтирди. Энди улар ўзларини сира-сира бегонадек ҳис қилишмасди.

Ўқувчилар уларни яхши кўрар, қўлчаларидан ушлаб, синфгача бошлаб кирдилар.

Фарзандларининг болалар билан иноқлашиб бориши, ишларининг юришиб кетаётгани-ю, мудиранинг меҳрибонлигидан Мусколой хола қувониб, «Худога шукр!» деб қўярди. Орадан кўп ўтмай, Муслима билан Ўқтамжон ҳам бошқа ўқувчилар сингари елкаларига жилдхалта осиб, мактабда тахсил ола бошладилар.

ҲАМА

Бунчалар йнглоқи бўлмасанг, ҳамал,
Қовоғингни сал оч, куёшга йўл бер.
О менинг бетакор, аразкаш синглим,
Камалак кетидан чопамиз, қўл бер!

Заминнинг қўкрагин эмган бойчечак,
Онангнинг бағрида униб ётасан.
Соғинчнинг дардида тафтиндан қонган,
Ошиқ юрагимга майин ботасан.

Дилобар ҲОШИМОВА

Ёшлар овози

ҚУР-АДУРЛАРДА

Кечаси билан ухломмай чикдим. Гўзалойни-кига борсамми ёки... Мени меҳмонга чақирган, уйлари қир бағрида. Хали қирни кўрмаганим учун жуда ҳам боргим келаяпти. Синфимиздаги қизлар

нимагадир Гўзалойни ёқтиришмайди; яна у билан иноқлигим уларнинг гашига тегади. Қизлар мени ажратиб қўйишларидан хавотирдаман. Шунинг учунми, боргим келса ҳам негадир ўйлиниб турибман. Борманим яхшимикан-а? Унда қачон қирни кўраман?

Дарсни шу хаёллар билан ўтказдим. Тушликка чиқганимизда, ошхонада қизлар орасида пичир-пичир бошланди. Улар менга бирор айб иш қилиб қўйгандай ёвқараш қилишди. Ора-сира гап теккизиб, гашига тегишди. Энг яқин дўғонам Малика ҳам мендан аразлагандек. Ўзимни ёлғиз ҳис қилиб, ҳўрлигим келди. Бормасам, ҳеч гап йўқ эди-я. Лекин қирга чиқиш иштиёқи мени тинч қўймасди. Ака-опаларимнинг ям-яшил қирларда тушган су-ратларини кўриб, ҳавасим келарди. Қизил гилам ёзгандек алвон рангга бўялган қирлар яқиндан қанақа бўларкин, деб ўйлардим.

Қатра

Йўлда ҳам хафалигим тарқамади. Гўзалойникида мени хурсандчилик билан қўтиб олишди, роса меҳмон қилишди. Тўйиб думбул едик, арғимчоқда учдик. Анчадан буён бунақа яйрамаган эдим.

Ниҳоят, қирга чиқдик. Оҳ! Бу қирларнинг хавоси бунча тоза?! Биринчи марта бундай хадсиз кенгликни кўришим. Маза! Қулочимни ёзиб, шамоллар билан қувлашиб, тинкам қуригунча югурдим. Қирнинг энг баланд жойига Гўзалойдан олдин чиқиб олдим-да, кенг осмонни, ям-яшил ўтларни, паст-баланд уйлари, тоғ оралаб ботаётган қип-қизил қуёшни кўрдим. Пастда қўй боқаётган болалар. Қўйлар худди майда чумолилардай қир бағрига ёйилган. Узоқ-узоқларда гурқираган дарахтлар, далалар, пастаккина уйлар... Ўзимни жуда юксакда, борлиқдан юқорида ҳис қилдим. Табиатнинг бетакор манзараларидан завқланиб, барча хафагарчиликларни унутдим. Синфдошимни янаям яхши кўриб кетдим. Юрагим хапқириб, овозим борича “Ғама-а-т, Гўза-а-лой!” деб бақирдим. Биргаллашиб овозимизни баралла қўйиб қўшиқ айтдик.

Хали болалик тарқ этмаган кўнглимиз мана шу қирлар каби кенг ва мусаффо эди...

Фаргона

Шавкат ДЎСТМУҲАММАД

ЎН САККИЗТА МЎЛТАҲДА...

Чўққиларда қақшаб ётган тошларга бор, шант билан.

Унга басдир ўтлю юрак,
Ўтли ишқ, ўтли қараш,
Севгинг ила тошлар гуллаб кетгуси, ҳайкалтарош.

Ҳайкалтарош, тошни севиб,
Ҳайкал тикмоқ ўйинг бор,
Сўнг пойига фидо бўлган атиргулни қўйинг бор.

ЭРТАК

Эртагимиз бор эди бизнинг —
Энг самимий муҳаббат отли.
Бирор лаҳза йўқ ўша қизнинг
Ўн саккизга тўлганди тотли.

Висол эди кўнгилдай яқин,
Армон эса, уфқдай йироқ.
Эртагимиз бор эди ёрқин,
Эртагимиз бор эди порлоқ.

Томирларда оловдек оқиб,
Вужудимиз ёққан ҳам эртақ.
Юрагимиз чангаллаб сиқиб,
Кўзимиздан оққан ҳам эртақ.

Энг муҳими, топталмай қадр,
Энг муҳими, мангу бўлсин аҳд.
Эртақларнинг мазмун — сабр,
Яқун эса — мурод-мақсад, бахт!

Сурхондарё

Хусан ТУРСУНОВ

ОРЗИҲАҲ ОРЗИ ҚУЛТАҲ ЎИТИЛАР

МУҲАББАТ

Ошиқ севиб, йўқотганда ўзини,
Ишқ бобида асқотганда ўнгилар.
Гуллар ҳиллаб, ёллаб юрар сўзини,
Орзуғулни орзу қилган йнгилар.

Ўз ўлжасин ахтариб ҳўп оввора,
Қўқни ёлғиз кезар бўлса бургутлар.
Томирда қон жўшиб оқар — фаввора,
Орзуғулни орзу қилган йнгилар.

Терак қучар гулнинг нозик бели деб,
Қайсар шамол қизинанинг феъли деб,

Тўлли ариқ кўз ёшининг сели деб,
Орзуғулни орзу қилган йнгилар.

Бир бор кўриб эс-ҳушидан айрилган,
Бир кечада тоғдек қулаб қайрилган,
Ўйланаман деб билагин қайирган,
Орзуғулни орзу қилган йнгилар.

Ўқсимасин, ҳеч сўнимасин умидлар,
Ерда қолмас асло нақл, ўнгилар,
Билсанг ўзбек оғасиди ҳў ўша,
Орзуғуллар орзу қилган йнгилар.

Қашқадарё

Мустақилликка эришганимизга ва халқимиз онгида мафқуравий янгилашлар шаклланаётганига чорак аср бўлганига қарамай, Хуросон шаҳаншоҳи Хусайн Бойқаро билан унинг салтанатидаги вазири кабир, буюк мутафаккир Алишер Навоий ўртасидаги, бу икки улуг сиймонинг дўстона, ижодий ҳамкорлик муносабатлари ҳақидаги тарихий ҳақиқат аллақачон эътироф этилган бўлса-да, санъат ва саҳнавий асарларда бу масала ҳамон кенг ёритилмасдан келинади. Чунки Алишер Навоий ва Хусайн Бойқаро муносабатларини янгича акс эттирадиган саҳнавий бадиий асар яратилмаган эди. “Жаҳон адабиёти” журналининг 2016 йилги сентябр, октябр, ноябр сонларида Ўзбекистон халқ ёзувчиси Мухаммад Алининг “Навоий ва Бойқаро” драмаси чоп этилиши ушбу муаммони бартараф этди.

“Навоий ва Бойқаро” драмаси беш парда, ўн кўринишли саҳнавий тарихий асардир. Асарда тарихий давр ва муҳити жонлантириш мақсадида бир қанча тарихий шахслар образлари яратилган. Асарнинг асосий мақсади тарихий ҳақиқатни тиклаш, яъни Алишер Навоий ва Хусайн Бойқаро ўртасидаги самимий,

викли хотин” тавсифини оқлай олмайди. Драмада Хадичабегиمنىнг Бойқарога меҳр-муҳаббат, ғамхўрлиги, самимий дўстлиги, садоқати сезилмайди. Аксинча, у эрининг ишончига кириб олиб, унинг ортида салтанат барқарорлигини буздиган хуфя ишлар юритади. Унинг фикру зикри ўз ўғли нуфусини бошқа

икки буюк шахсият асарнинг бошидан охиригача бир-бирларини дўстона муносабатларини қадрлайдилар, ардоқлайдилар. Агёрнинг хийла-найранглари ва фитна-фасодларига учмайдилар. Бойқаро Навоийнинг “Хамса” яратганини жуда юксак баҳолайди, мамлакат микёсида маънавий-маърифий ҳодиса сифатида нишонлайди. Халқ орасида Навоийни ўзининг шохона оқ отига миндириб, унга жиловдорлик қилади, шoirнинг этагини ўпиб, уни пир, ўзини мурид атайди, шоирни “Низомиддин” деб эълон қилади. Салтанат микёсида Навоийни “Муқарраби султоний” – подшоҳнинг энг яқин кишиси макомига кўтарди. Шоирни муқаммал девонлар тузишга даъват этади, унга етарли шароит яратди, ғамхўрлик қилади. Бойқаро Навоийнинг “Ҳазойин ул-маоний” шеърий қуллиётини яқунлаганини ҳам катта байрам сифатида нишонлайди, халқнинг олқишларига сазовор этади.

ОДАМ ТУЗАЛМАСА — ОЛАМ ТУЗАЛМАС

Салкам эллик йилдан буён элдошларини кулдириш ниятида қалам тебратиб келаётган, бобосининг Юсуф деган оти ва “ўжар” деган лақабини ўзига тахаллус қилиб олган Меҳмон Исломуқов “Табассум” радиожурнали ва “Телевизион миниатюралар театри”нинг муҳаррири сифатида жонбозлик кўрсатибгина қолмай, қаламидан чиққан ўнлаб ҳажвиялари, “Ажаб қишлоқ ҳангомалари”, “Экстрасенс бола”, “Эркакнинг иши”, “Тор уйга қўш сурнай”, “Бир товۇқнинг хуни” каби телевизион комедиялари, театр саҳналарида ўйнаган “Ғални

амалга ўч Саҳмон тимсоли ўзига хос руҳиятга эга киши сифатида тасвирланган.

Одам тузалмай олам тузалмаслигини билган адиб ҳажвияларида ижтимоий муаммоларни кўтаришдан кўра кишилар табиатидаги иллатларни кўрсатишга кўпроқ эътибор қаратади. “Эҳтиёткорлик” ҳикоясида, бир қараганда кичик ва зарарсиз, аммо кўпайиб кетса, хунук кўриниш олади-ган мугомбирлик иллати ҳажв қилинади. “Бурун устидаги бармоқ”, “Пилесос” ҳажвияларида қундалик турмушда учраб турадиган ҳангома-боп кулгили ҳолатлар

тасвирланган бўлса, “Телпака тушган куя”да рашкчи аёлнинг табиати таъсирли акс этган.

Китобдан жой олган барча миниатюраларда муаллиф қиссадан ҳисса чиқармай, ҳолис тасвир йўлидан бориб, бирор тўхтамага келиш-ни ўқирманининг ўзига қолдиради. “Бир калишлик обрў”, “Пул дарди ёмон” асарларида шу жиҳат аниқ-тиник кўринган. Қатор асарларида ёзувчининг ўзига хос ҳажвий синтаксиси намойён бўлган. Масалан, “Эй Худо, эшакларга мугуз бермаганингга шукур!” — дедим. Чинорлар барги ҳам “Шукур, шукур!” дегандай шовулларди” ёки “...Неъмат Амин кўзлари чакнаб, завқланиб, мошранг жингалак сочларининг учигача кулаётгандай туюлади” сингари тасвирларда ёзувчининг ифода йўсинидаёқ ҳажвийлик унсўри борлиги кўзга ташланади.

Китобга номи чиқарилган “Одам дунёга ҳайратланиш учун келади” эссе-сени таникли адиб Саъдулла Сиев шахсияти ва ижодига бағишланган. Унда муаллиф адиб асарларини бир синчи қадар билгичлик билан таҳлил этган. Эсседаги: “Ҳикоя сўнггида қаҳрамон қаддини тик тутганича аста-секин тоққа қўтарилиб боради. Бу мажозда биз олам ва одамнинг наҳот йўли — камолот сари юксалишда эканлигини англаймиз” тарзидаги қарашлар М. Исломуқовнинг олимо-на нигоҳга эғалигини кўрсатади. “Садоқат сабоғи” эсседаги: “Мен сенга мана бундай куёв топдим! — у бош бармоғини кўрсатиб, кейин сўради, — уни кўрганмисан? Кўрмаган бўлсан юр, таништираман. Энди,

йўқ, дейсанми, демаясанми — фойдасиз, сани товукдай ушлаб, унга бервораман!” йўсинидаги ўқтам гаплардан шундоққина устоз Фафур Фуломнинг нафаси уфуриб туриши муаллифнинг тасвир маҳоратидан далолатдир.

Китобдан кўпала таржималар ҳам ўрин олган. Улар орасида А. Несин, М. Зошченко, М. Мишкин, Ф. Кривин сингари адибларнинг ҳажвиялари гоёт жозибали ўғирилган. Айниқса, Зошченко қаҳрамонлари тилидан руслар ҳеч қачон ишлатмайдиган, аммо муайян ҳаётий вазият учун гоётда ўринли соф ўзбекча “итим биладими” каби ибораларнинг қўллангани таржималарнинг очилиб кетишига сабаб бўлган.

М. Исломуқовнинг “Одам дунёга ҳайратланиш учун келади” китоби тилимизнинг ифода имкониятларини орттиришга ҳам хизмат қилади. Чунки, китобдаги ҳажвияларда “митриги мит этмади”, “оқдуволдай гезариб”, “масов”, “эсов”, “қоқчиш”, “широлга”, “ғийшалаш”, “ҳавасланди”, “алломаланди”, “киборланди” сингари адабий тилимизда ишлатилмайдиган сўзлар; “Итимга ор, мушугимга ному”, “Илонютди қилиш”, “Исм — қўқдан, лақаб — дўстан”, “Кум қозонча — лой туюк”, “Ўрдагини ўриб, қидагини қириб келади”, “Саксонга товок, тўқсонга сабоқ беради”, “Дард кўрмаган авлиёга сизинмас”, “Ёзмишдан—озмиш йўқ” каби ибора ва мақоллар қўллангани битикларнинг таъсир кучини оширишдан ташқари, ўқирман нутқини бойитади ҳам.

Хуллас, ўзбек ҳажвчилигининг захматкаши ўжар Юсуф (Меҳмон Исломуқов)нинг ҳайрат бондида етишган мева бўлиши бу китоб ўқирманлар учун қимматли совға бўлганки, унинг асл томи ўқиганда билинади.

Козокбой ЙҮЛДОШ,
профессор

“Академнashr” нашриётида Янглиш Эгамованинг “Муҳаббат фарзанди” номли китоби чоп этилди. Китобда муаллифнинг таржимашуносликка оид илмий мақолалари, Гёте, Б.Алпич, Ф.Вюртле, П.Эккерман ижодларидан қилган таржималарига доир таҳрирлари, бошқа мутаржимлар ижоди ҳақида кузатишлари ҳамда ўзининг янги таржималари жамланган. Айти пайтда ушбу тўпламни олмон-ўзбек таржимачилигининг мухтасар тарихи, дейиш мумкин.

Чунки тизимли равишда бевосита олмон-ўзбек таржималарини айнан Янглиш Эгамова бошлаб берганини ҳаммамиз эътироф этамиз. Шу сабабдан ушбу китобдан ўқув адабиёти сифатида ҳам фойдаланишни тавсия этган бўлардим. Китобни 300 донга эмас, қаммида 3000 нусхада чиқариш керак эди, шунда бу муҳим қўлланма барча таржимон ва

Китобингизни ўқидим

ТАРЖИМА ДИЛДАН ЧИҚСА...

таржимашунослар қўлига етиб борган бўларди.

Филология фанлари доктори, профессор Жуманиёз Шарипов раҳбарлигида “Асл нусхадаги қаҳрамонлар образини бадиий таржимада қайта яратиш масаласига доир” мавзусига бағишланган номзодлик диссертациясини муваффақиятли ҳимоя қилган Янглиш Эгамова шу кунгача олмон тилидан ўзбек тилига таржима қилишининг амалий ва назарий масалалари, чет тилини ўқитишнинг замонавий усуллари юзасидан юзга яқин мақола ва рисоалар, таржима асарлар эълон қилган. Булардан ташқари, таржималарга, авторефератларга, айрим монографияларга тақрирлар берган, маънавий қадриятларимизни тиклашга бағишланган публицистик мақолалари чоп этилган. Маъруза нашрда ана шу манбаларнинг мазмуни ифодаланган. Китобнинг биринчи фаслида мутаржимнинг таржима санъатида оид фикр-мулоҳазалари, бошқа таржимонлар таҳрирларининг таҳлили, таржимада учрайдиган реалли — миллий ўзига хос сўзлар таржимаси муаммолари, таржиманинг дидактик масалалари кўпала мисоллар ёрдамида ёритилган. Иккинчи фасл эса Янглиш Эгамованинг олмон тилидан ўғирган янги прозаик ва поэтик таржималаридан иборат.

Китобнинг дастлабки боблари Гёте ҳаёти ва ижоди, унинг асарларидан қилинган таржималар таҳлилига бағишланган. Жумладан, Гётенинг “Йўловчининг тунги қўшиғи” шеърининг Иброҳим Даврон, Мухаммад Али, Азим Суянов, Мухаммадали Қўшмоқов, Махмуджон Тоштемиров амалга оширган таржималари ҳамда Баҳор Холбекова билан ҳамкорликдаги ўз таржимаси мисолида муаллиф шеърий асар таржимасининг имконияти ва машаққатли ҳақида фикр юритади. Бу борада чет тили мутахассиси билан ҳамкорлик қутилган натижани бериши ҳақида муҳим хулосалар берган эди.

Тўпламнинг кейинги бобларида муаллиф дастлаб ўзининг таржима борасидаги таҳрирларини мисолларда ёритиб беради, бошқа таржимонлар ижодини синчиклаб

ўрганишга ҳаракат қилади. Жумладан, Садриддин Салимов олмон тилидан ўзбекчалаштирган Гётенинг “Фарбу Шарқ девони”, Э.М.Ремарк асарлари таржималарига хос фазилат ва нуқсонлар ҳақида қизиқарли фикрларни баён этади. Таржима жараёнида таржимон олдида турадиган муаммолар: таржимаси қийин бириклар, таржима қилиб бўлмайдиган сўз ва тушунчалар билан ишлаш, муаммолари ҳолатларга ечим топиш борасида қимматли фикрларни илгари сурди. Бу фикр-мулоҳазалар, айниқса, ёш таржимонлар учун дастуру-

ламал бўлиб хизмат қилиши шубҳасиз.

Камина “Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетасида босилган “Бефарқ қараб бўлмайди” сарлавхали мақолада олмон адиби Э.М. Ремаркнинг “Im Westen nichts Neues” романини русча таржимадан ўзбекчалаштирган Низом Ко-

рида, оқолларда, казармаларда ёш умри қурбон бўлган йигитлар ҳақидадир”. Бу фикрга қўшилмаймиш, чунки бу ўринда таржимашунос мазмун ҳақида гапирарми, ёзувчи эса асариди инсониятга Уруш ва Тинчликнинг моҳиятини конкрет образларда тасвирлашни бош мақсад қилиб қўйган. Э.М.Ремаркнинг ушбу мақсадини рус таржимони тўғри англаган ва асар номи русчага “На западном фронте без перемен” деб ўғирган. Асарнинг аслиятдаги номи “фронт” сўзини қўшиб, ғар шунчаки гарб ҳақида эмас, балки гарбдаги фронт воқеалари ҳақида эканлигига ишора қилиб тўғри йўл тутган... Хуллас, Э.М.Ремарк романининг ўзбек таржимони ушбу асарнинг 2016 йилги 4-на-

шрини “Фарбий фронтда ўзгариш йўқ” деган ном билан “Янги аср авлоди” нашриётида қайта чоп этилди. Бу, албатта, танқидга тўғри муносабатдан далолатдир.

Хулоса ўрнида таъкидлашни истардики, таржимон сифатидаги ижодий таҳрирбасини Гётенинг “Еш Вертернинг изтироблари” асари таржимаси билан бошлаб бу-гунги кунда бу улуг олмон адибининг “Хамроз диллар”, П.Эккерманнинг “Гёте билан гурунлар” таржимаси билан давом эттираётган, орада яна ўнлаб катта-кичик асарлар таржималарини муваффақият билан удалаб, катта таҳриба орттирган Янглиш Эгамова қаламига мансуб “Муҳаббат фарзанди” китоби жаҳон адабиётига меҳр қўйган, таржима назарияси ва амалиётига қизиққан адабиёт ихлосмандларига манзур бўлишига ишонамиз.

Хуррам РАҲИМОВ,
профессор

ҲАҚИҚАТ ТАЛҚИНЛАРИ

беғараз, бузилмас дўстона муносабатларни тасвирлашди. Шу боисдан драма дўстлик тавсифидан бошланиб, дўстлик тантанаси билан тугалланади. Икки улуг сиймо ўртасидаги дўстлик силлиқ кечмайди, албатта. Ҳаётнинг ўзи ҳаммиса драматик зиддиятлардан иборат бўлгани сингари, шох ва шоир дўстлиги ҳам катта ижтимоий-сиёсий қарама-қаршилиқлар, тўқнашулар жараёнида жон сақлайди, ривожланади, гоҳ таҳлиқали вазиятларга тушади, тобланади, камол топади.

Драмадаги воқеалар шаҳаншоҳ саройи ва салтанатидаги мураккаб, носогомон муҳит тасвири жараёнларида ривожланади. Бир томондан, шаҳзодалар — Бадиуззамон, Музаффар мирзо, Мўмин мирзо ўртасидаги мулкпарастлик моҳаролари, иккинчи томондан, салтанат вазири Низомулмулк ва лашкарбози Амир Саъдақхоснинг зимдан ҳокимият учун кураши, учинчи томондан, махди улё Хадичабегиمنىнг шаҳзодалар аро тарафқашлик билан ихтилофни қучайтиришга уриниши асардаги драматик зиддиятни кескинлаштирувчи восита сифатида хизмат қилади. Ушбу зиддиятлар биллиги Навоий ва Бойқаро муносабатларига таъсир ўтказмай қолмайди, шох ва шоир дўстлигини оғир синовлардан ўтказди.

Шу пайтга қадар бадиий адабиётда Хусайн Бойқаронинг суюкли хотини Хадичабегиمنىнг тарихий образи алоҳида ва кенг ёритилмаган эди. И. Султон ва Уйғуннинг “Алишер Навоий” драмаси “Иштирок этувчилар” рўйхатидан Хадичабегиمنى мутлақо ўрин олмаган. Асарда тўқима бадиий образлар Гули, Гулининг онаси Хосият, Гулининг дугониси Кундуз, Гулининг энагасидан бошқа бирорта сарой хонимининг тарихий образи ҳам йўқ. Бу асар ва ёзувчиларнинг камчилиги эмас, балки асар ёзилган давр навоийшунослигининг даражаси билан боғлиқ ҳодисадир.

Маъмур драмада Хадичабегиمنىнг номи бир ўринда, у ҳам бўлса, амир Маъжиддин маст Хусайн Бойқарога Мўмин мирзони қатл этиш тўғрисидаги фармонга муҳр бостирар экан, фармон “Тахририни эса севишли маликамиз Хадичабегиمنى қилганлар” дея эслаб ўтилади, холос. “Навоий ва Бойқаро” драма-сида эса Хадичабеги биринчи марта асосий адабий қаҳрамонлардан бири сифатида тасвирланган.

Тарихан, Навоийнинг Хадичабегибга муносабати драмадагидан фарқ қилади. Навоий бирор ўринда у ҳақда салбий фикр билдирмаган, аксинча, уни “Бил-қиси соний” деб таърифлаган. Бу — табиий ҳол. Ўзининг яқин дўсти, олампа-ноҳнинг завжани ҳалоли тўғрисида гапи-риш жоиз бўлганда, шарқона ислом маданиятига кўра, фақат тақаллуф ва айбўшиш раво эди. Бобур асарлари-да эса Хадичабегиمنىнг салбий хусу-сиятлари ҳам ёритилган. Драматург Бобур маълумотларига, бошқа тарихий асар-ларга суянган ва драматик зиддият тас-вирини қучайтириш мақсадида бадиий тўқимадан фойдаланган бўлса, ажаб эмас. Шу боис, саҳнавий томошадagi игво, ҳасад-хусумат, низо-моҳаролар-нинг марказида Хадичабегиб образи туради. У шох саройидаги маънавий муҳитни мудом захарлаб бориб, катта ижтимоий фожиаларга сабабчи бўлади. Хадичабегиб образининг янгича талқи-ни китобхонлар ва томошабинларнинг бу тарихий шахс тўғрисидаги маъжуд тасаввурларини тўқдан ўзгартириб юба-ради. Асар аввалида у “султоннинг се-викли хотини” сифатида тасвирланган. Лекин у ҳаётий воқеалар жараёнида “се-

шаҳзодалардан баландга кўтариш, уни тезроқ бошқаларникидан зиёдароқ мол-мулк билан таъминлаш, келажақда Ху-росон шаҳаншоҳи даражасига кўтариш. У салтанат душманлари Низомулмулк ва Саъдақхос билан дав-латни таназзулга элтув-чи ишларга бевафолар-ча тил бириктиради.

Ҳатто эри Хусайн Бойқаронинг маст-аластлигидан фойдаланиб, вазир Ни-зомулмулк орқали шаҳзода Мўмин мир-зони қатли учун тайёрланган фармонга шох имзосини чектириб олиб, фармон ихтисосни тезлатади ва охиригача қаттиқ назорат қилади.

Бирок Хадичабегиб драмада фақат салбий образ сифатида тасвирланган десак, тўғри бўлмас. Ҳаётийлик нуқтаи назаридан қараганда, Хадичабегиб му-раккаб адабий образдир. Чунки у сал-танат маликаси бўлиш билан бирга, би-ринчи навбатда, онадир. Унинг Хусайн Бойқародан кўрган биринчи фарзанди Шоҳарбиз мирзо жисмонан майиб — бук-ри, соҳибни девон шоир бўлиб, у узоқ яшамаган. Музаффар мирзо унинг ик-кинчи ўғли ва онанинг бутун орзу-уми-ди шундан эди. Шаҳзода — салоятли саркарда, шу билан бирга, Хадичабеги-бининг эркатой фарзанди. Асарда она ва бола ўртасидаги меҳрибон муносаба-тлар, фарзанднинг хоҳиш-истакларини амалга ошириш йўлидаги онанинг қу-йинишлари ҳаётий тасвирланган. Дар-воқе, ҳар қандай она якяко ягона ўғли-нинг орзуси йўлидаги ғовларни, хавфу хатарни бартараф этишга уриниши та-биий ҳол. Айниқса, Бадиуззамондек қуд-ратли, Мўмин мирзодек баркамол ша-ҳзодалар ўғлига рақиб, ўзи эса ҳар на-сага қурби етадиган малика бўлса. Ха-дичабегибнинг салбий хусусиятлари унинг ана шундай табиий инсоний оҳи-ликларидан келиб чиққан.

Амир Низомулмулк ва лашкарбози Саъдақхос Хадичабегибнинг маффа-т-парастлигидан фойдаланиб ўз шахсий режаларини амалга ошириш пайида бўлишди. Уларнинг драмадаги ҳатти-ҳаракатлари маликанинг хуфя сийбати-дан фойдаланиб салтанатни заифлаш-тириш, маънавий муҳитни ичдан еми-риш, шох ва шоир муносабатларини чигаллаштириш, шаҳзодаларни бир-би-рига қайраш, охир-оқибатда мамлакат-ни парокхандликка, давлатни инқироз-га дучор қилиш, салтанат жиловини ўз қўлларига олишдан иборат.

Шаҳзодалар Бадиуззамон, Музаффар мирзо, Мўмин мирзо ҳам асардаги дра-матик кескин вазиятнинг барқарор тас-вирланишида муҳим ўринга эгадирлар. Мулкпарастлик дағдағаси уларнинг ҳеч бирилари шох ва шоир, улуг ҳукмдор, мо-хир саркарда, меҳрибон ва кечиримли ота Хусайн Бойқаро ҳамда мамлакат маъ-навиятининг буюк хонимси, тинчликлар-ни чигаллаштириш, шаҳзодаларни бир-би-рига қайраш, охир-оқибатда мамлакат-ни парокхандликка, давлатни инқироз-га дучор қилиш, салтанат жиловини ўз қўлларига олишдан иборат.

Салтанатдаги кескин курашлар, хиё-натлар, қурбонликлар, темирйилар су-лоласининг инқирози ва таназзулидан нишона берувчи фоже воқеалар шох ва шоир — Навоий ва Бойқаро дўстона му-носабатларини барбод эта олмайди. Бу

Навоий Бойқаро салтанатини мустах-камлаш, мамлакатда тинчлик-осойишта-ликни сақлаш, халқ фаровонлигини таъ-минлаш учун шохга мададкор бўлади.

Бойқаро ва Бадиузза-мон — ота ва ўғил, ўғил ва ота муносабатлари-ни яхшилаш, отада му-рувват, кечиримлилик, шаҳзодада садо-қат ва итоаткорлиқни барқарорлаштириш учун мутасил ҳаракат қилади. Бу эгу-риятлари учун Хадичабегиб, Низомул-мулк, Саъдақхосларнинг ғазаб-нафратли, фитна-фасодига ҳам учрайди. Бирок хай-рихоҳ интилишларидан тоғмайди. Гоҳ унинг сая-ҳаракатлари зое кетади, қора қулчар хуружи билан Бойқаро ва Бадиуз-замон орасидаги низолар авжига чиқади, салтанатнинг порлоқ келажаги деб орзу-ланган шаҳзода Мўмин мирзо ваҳийлар-ча қатл этилади. Бирок Навоий тушун-ликка тушмайди, олдин яратилган асар-лардагидай Бойқаро билан дўстлик риш-тасини узмайди, арзаламайди, султон ва давлат ишларидан юз ўтirmайди. Султон Хусайннинг ҳаҳ сафарига руҳсат берма-ганини оддий, табиий ҳол деб қабул қила-ди. Ҳатто Бойқаро суюкли невараси, ўзи-нинг севишли шогирди Мўмин мирзони мастликда ўз қўли билан сохта фармонга имзо чекиб қатл эттирганида ҳам: “Дўстни қусури билан бирга севама керак”, дея дўстлиқни ғанимат тутди.

Айнан мана шу ҳодиса, яъни шох ва шоир ўртасидаги самимий, беғараз, беэвол дўстона муносабат жаҳон тари-ҳида, бошқа бирон мамлакатда учрамай-ди. Ёзувчи ана шу ноёб ҳодисани айнан тарихий-ҳаётий жараёндагидек бадиий асарда яққол гавдалантирмоқчи бўлган. Шох ва шоир, шох ва вазир ўртасидаги бундай беназир дўстлик жаҳон адабиё-ти тарихида ҳали қуйланмаган қўшиқ эди десак, муболақа бўлмас.

Асар юксак назимий пардаларда, оп-тимистик кайфият билан бошланади ва шундай келажаққа ишонч руҳи билан яқунланади. Албатта, ҳар қандай асар, жумладан, драматик асар ҳам, муаллиф томонидан қайта-қайта ишланиб, сайқал топиб боради. Ана шу жараёни кўзда тутиб, истак тарзида айтиш мумкинки, асарда тасвирланган Навоий ва Бойқаро ижодий ҳамкорлик жараёнларини янада кенгайтириш, қуюқлаштириш им-конияти мавжуд. Чунки Хусайн Бойқаро Навоий асарларининг биринчи ўқувчи-си, танқидчиси, муҳаррири бўлган. Бу ўзаро ижодий ҳамкорлик жараёнлари Навоий дебоҳаларда жуда муфассал ва самимий тасвирланган. Навоийнинг қайта-қайта эътирофлари тасдиқлайди-ки, кези келганда, Хусайн Бойқаро На-воий асарларига сайқал берган. Наво-ийнинг бу эътирофлари шунчаки илти-фот эмас. Шоир Хусайний — Хусайн Бой-қаронинг ўз ғазалларини, “Рисола”сини ўқиганда, унинг шоирона салоҳияти ва адабий диди нақадар баланд бўлганига имон келтириш мумкин. Драма шеърий-нарсий — аралаш услубда битилган бўлса-да, муаллиф кўпроқ наср устаси бўлгани учун, унда насрга мойиллик сези-лади. Эҳтимол, асар келажақда таъ-лим жараёнларида ҳам татбиқ этилар. Шунга ўхшаш ҳар қандай ҳолларни ҳисобга олиб, шеърий услуб янада сай-қал топтирилиш, монолоқларнинг саҳна-вий томошаларда эли мафтун этади-ган, ёлда муҳрланадиган ҳис-туйғулар-га, эҳтиросларга, дардли нидоларга бой жарандор оҳанги таъминланса, нур у-стига нур бўларди.

Нусратулло ЖУМАХҲУЖА,
филология фанлари доктори

ЖАН

“ЖАҲОН АДАБИЁТИ”

2017 йил, март сони

Ҳазрат Алишер Навоий ижодиётидан сабоқлар улуг шоирнинг “Ҳаройиб ус-сингар” девонига кирган “Баҳор сенсиз ўлиптир манга ажаб бўзак” ғазали муто-лааси билан давом эттирилган. Ғазалнинг насрий баёни, мазмуни, инглиз ва рус тилларига таржималари берилган.

Ўқувчилар қизиқиш билан ўқийётган В.Гоголнинг “Парик Бибби Марям ибод-латхонаси”, И.Калашниковнинг “Қаттол ҳақиқати” романи ҳамда мумтоз адабиётимиз намуналаридан бири — “Танзил ус-солҳин” рисоласининг давом ҳам журналнинг ушбу сонида босилган. “Шеърят минтақалари”да замонавий АҚШ шоирлари ижодидан намуналар берилган. Шеърларни

инглиз тилидан Аъзам Обид таржима қилган. Рус тилидан Рустам Мусурмон ва Гузал Бегим ўтирган шеърлар замонавий поляк, болгар ва рус шоирларининг ижодида мансуб.

Таниқли тожик адиби Сотим Улугзодаининг “Рудакий” номли драмаси аслиятдан таниқли навоийшунос олим, профессор Натан Маллаев таржимасида тақдим этилган. “Устоз таржи-монлар боситидан” руқни остида атоқли шоир Абдулла Орипов таржималаридан айрим намуналар билан танишасиз.

Таниқли публицист Ёқубжон Хўжамбердиевнинг “Соат каф-фири” номли мақоласида собиқ шўро давридаги машғум кирди-корлар, зиёлиларимиз бошига тушган мусибатлар ҳақида ҳикоя қилинади. Профессор Қўемиллин Назаровнинг “Икки томи сув-дек ўхшаш” сарлавхали мақоласида Шарқ ва Ғарб ҳикматлари тарзида намойён бўладиган қадриятларнинг умумий илҳизларига назар ташлана, санъатшунос Мухаббат Тўлаҳўжаева мақоласи-да янги замон театр санъати ҳақида сўз юритилди.

Маъмура МАҲМАДЖОНОВА,
она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси

Бозор АЗИЗОВ

— Хотирага не дейсан?
— Дилда ўлмаган одам.
— Кимлар дилда ўлмайди?
— Элда ўлмаган одам.

Табийки, эл ичра барҳаёт яшаш элим деб, юртим деб, жонфидолик билан умргузаронлик қилган инсонларга насиб этади. Ана шундай ҳамюртларнинг ҳақида ўйласанг, кўксинг тоғдек кўтарилади. Хотира ўйгонса гўзал дейишади. Аммо, хотирани гўзал қилиб уйғотувчи ким? Нафақат ўз яқинлари, балки элдошлари қалбида абадий яшашга дахлдор инсонгина бундай шарафга муассар.

Халқимиз Хотира ва қадрлаш кунини алоҳида меҳру муҳаббат ила нишонлаётган шу кунларда эл ардоғидаги дарёдил инсон, соҳибкор, шижоатли раҳбар, меҳрибон устоз бўлган Ўзбекистон Қаҳрамони, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган қишлоқ ҳўжалик ходими, «Дўстлик» ордени, «Шуҳрат» медали соҳиби Тоживой ота Ризаевнинг хотираларини, у киши билан бўлган суҳбатларини хаёлан тиклагим келди. Нафақат ўзи туғилиб камолга етган Заркент қишлоғини, бутун Паркентни соҳибкорлар, боғбонлар юрти сифатида дунёга машҳур қилган бу ҳазрат инсон ҳаёт бўлганида май ойида 90 ёшни қаршилар эди.

Тоживой ота раҳбарлиги ўзига ярашган назаркарда, раҳбарлигининг номини ҳам, номини ҳам оқлаб яшаган фидойи инсон эди. Раҳбарлиги ўзига ярашмаган одамга ҳам кўзингиз тушгандир, тушаётгандир! «Кўрмаганинг кўргани курсин», деганларидек, икки-уч йил, нари борса тўрт-беш йил раҳбар бўлиб ишлаб эл-юрт назаридан қолиб кетётганлар ҳам талайгина. Шу боис ҳам Навоий бобомиз «Эл нетиб топгай меним, мен ўзимни топмасам», деганлар...

Хўшбабарнинг қаноти борлиги аён. 2001 йил. «Тоживой Ризаев Ўзбекистон Қаҳрамони бўлибди», деган овоза кўклар елларидек хўш нафас билан тиллардан-тиллара қўнган. Ўша кун отани биринчилардан бўлиб қўлагим келди. Уйларига бордим. Ортиқча дабдабадан, безаклардан ҳоли хонадон остонасидан ичкарига кирганимда, ота рафикаси Тошбуви ая билан сўрида суҳбатлашиб ўтирарди. Гўё бу хўшбабардан беҳабардек. Сўзларидидаги самимият, чехраларидаги ёқимтой табассум, ўзларига ярашган ўша салобат.

Ўтмишининг турли йиллардаги сиёсатлари, қирқ йилдан зиёд раҳбарлигининг обрў-эътибори, қўша-қўша

орден ва медаллар, олқишу муқофотлар, кези келганда ганимларнинг хуружлари, йўқчилик ҳам, тўқчилик ҳам Тоживой отани ўзгаришга олмаганди. Элдан бир қадам олдинда юргани билан самимиятига, қамтарлигига гард юктирмаганди.

Тоживой отанинг юз-кўзларида мамнуният нури балқиб

ахли, заркентликлар галласини эшакка ё отга юклаб Паркентга олиб тушар ёки қўшни Сўқоқ қишлоғига олиб боришиб узулга алмаштириб келишарди. Яратганга шукри, энди нафақат Паркент туманида, Тошкент вилоятида, ҳатто республикада ҳам назарга, эътиборга тушган, кўплаб боғбон ва соҳибкорлар учун тажриба мактабига айланган ҳўжалиқнинг Қаҳрамон

кўчгандек бўлди.

2015 йилнинг ноябрь ойида фермерлар, тадбиркорлар сафига қўшилиб бир қатор Европа мамлакатларида сафарда бўлдим. Самолётимиз Тошкентдан самога кўтарилиб, тўғри Римга қўнди. Кейин Италия, Швейцария, Франция, Бельгия, Голландия, Германия, Польша бўйлаб 12 кун автобусда айландик. Юқоридаги фикрларни тасдиқлаб айтмоқчиманки, на Италияда, на Францияда Тоживой ота Ризаев яратган узузморларга ўхшаган топ плантацияларини кўрганим йўқ. Ёт элларда юриб мухтарам Биринчи

БОҒЛАРИДЕК БАРҲАЁТ БОҒБОН

турганини кўриб турсам ҳам, суҳбатидидаги босиқликдан ҳайратга тушиб, беихтиёр савол бердим.

— Қаҳрамон бўлганингизни эшитиб ҳаяжонлангандирсиз?

— Албатта!.. Ҳатто йилгадими ҳам. Бу хабарни радио орқали эшитган дўстларим менга Тошкентдан телефон қилганда ҳали қуёш ботмаган эди, ўзимни босолмадим. Аянгизга ҳам, фарзандларим, набираларимга ҳам билдирмадим. Тўғри далага чиқиб кетдим, ўзим кўкартирган боғларимнинг бағрига бордим. Одам кексайганда кўнгли бўшашиб қоларканми, билмадим, негадир йилгагим келди. Мени Қаҳрамон қилган ана шу Она замин эди! Узумини арағ кўтариб

Умр ибрати

турган тоқларнинг барглари кўзимга суртдим, новдаларини, занглариини силадим. Мени ана шу поёнсиз боғлар, узузморлар Қаҳрамон қилганди. Боғ ичра тиз чўкиб, шу боғларни яратиб ўтиб кетган ҳамқишлоқларим, устозларим, Маҳмуд Мирзаевдек миллатнинг беназир боғбонлари ҳаққига тиловат қилдим, руҳларига роҳат тиладим. Мустанқил юрда, кексайганда бу кўрган хўрмат-иззатимда уларнинг ҳам ҳиссалари улғу эди!

Яхши гап, хўш ният, тиригинда кўрган иззат-икром бўйингга бўй қўшмаган чоғда ҳам кўксингни тоғдек кўтараркан, руҳингга мадад бераркан, ғайратингга ғайрат кўшаркан. Ўзимда илк бор туйганим, англаб бўлмас ҳиссиёт ичра боғларимни айланар эканман, ҳаёл бундан қирқ тўрт йил муқаддам ҳўжалиқни қабул қилиб олган йилларимга етаклади.

Ўшанда айрим хонадонларни ҳисобга олганда, ҳўжалик ихтиёрида узузморлар йўқ эди. Қишлоқ

раиси бўлишга муяссар бўлдим.

2001 йилнинг кузида ҳўжалигимизга Қашқадарё вилоятининг Китоб туманидан «Дамас»да олти киши келибди. Бир пиёла чой устида ташрифлари боисини сўрадим.

— Телевизор орқали Заркент қишлоғидаги боғларни кўрсатаётганда биз ҳаммамиз бир давра атрофида эдик, — дея гап бошлади меҳмонларнинг ёши улгуроғи. — Бахслашиб қолдик, бу боғлар компьютерда чизилган. Бундай табиий гўзал катта плантациялар республикамизда йўқ, дейишди айрим дўстларимиз. Шунини ўз кўзимиз билан кўргани келдик. Айбга буюрмайсиз, биз боғларингизни ўзимиз кўриб улгурдик. Шу қишлоқ ахлига, сизга таъзимдаимиз!

Албатта, Тоживой Ризаев ҳузурига, «Заркент» ширкат ҳўжалигига бу каби ҳавас билан келувчилар жуда кўп бўлган. Узум гарк пишганда Тошкент вилояти боғдорчилик, сабзавотчилик туманлари ширкат ҳўжалиқларининг раислари иштирокида Тоживой ота ҳўжалигида семинар бўлиб ўтди. Касбим тақозосига кўра ушбу семинарда иштирок этдим.

Ўша тадбирда иштирок этаётган раислардан бирининг: «Рости, бу қадр гўзал ишлов берилган катта миқдосдаги тоқзорларни мен Италияда ҳам кўрганим йўқ», деганини эшитиб кўнглим тоғдек кўтарилди.

Мақтов ҳам гўзал либос каби одамга ярашмоғи керак. Яъни мақтовдаги ҳар бир сўз амалда, рақамларда ўз исботини топиши лозим. Бу фикрнинг исботини мен ўз кўшим билан кўрганимда Тоживой ота яратган боғларнинг, узузморларнинг улғулиги кўксимга

Президентимиз Тоживой ота Ризаева беҳиж «Ўзбекистон Қаҳрамони» унвонини бермаганига имон келтирдим. Ифтихор қилдим.

Бир заҳматкаш отага иттифоқо Хизр алайҳиссалом рўбарў келиб қолибди. Шунда: «Яратганга шукр, мени сизга йўлиқтирди, бир дуо қилинг», дебди ота. Хизр алайҳиссалом отанинг ҳаққига дуо қилибди. Энди болаларимнинг ҳаққига ҳам дуо қилинг, деб сўрабди. Шунда Хизр: «Болаларингиз ҳаққига ўзингиз дуо қилинг, мен омин, деб турайин. Зеро, отанинг дуоси Хизрнинг дуосидан юксак туради», деган экан.

Дарҳақиқат, оталар дуосини олиб улғу ишларга қўл уриш бу яхшилик ва қўт-барақа оstonасига қўйилган биринчи қадамдир.

Умрини, ҳаётини, жонини эли учун баҳишда қилган раҳбарга шу элнинг меҳридан, ишончидан улғу нарсас йўқ. Бордию ёшинг ўтиб бораётган бўлса ҳам, шу эл сени чорлаб турса, Яратганнинг ўзи куч-қувват ато этаркан.

1997 йили Тоживой ота 70 йиллигини нишонлаб, набиралари тўйини қўшиб, элга ош бердилар. Ўша йилнинг якунига бағишланган йиғилишда, агар жамоа ахли руҳсат бер-

са, Тоживой ота нафақага чиқишни ҳам ният қилганди. Қолаверса, ҳўжаликда раҳбарлик қилиш истағидаги ёшлар ҳам буй кўрсатиб қолганди. Қишлоқ маданият саройига одам сизмади.

Раиснинг нафақага чимокчи бўлганини эшитган иштирокчилар: «Ўзлари ишласин! Ўзлари ишласин!», — дейишди бир овоздан.

Аммо туман ҳокимининг бир оғиз сўзи яна бир гулдўрос қарсақка сабаб бўлди: «Тоживой ака, эл ишонса — ишлаш керак!».

Шундай бўлди. Тоживой ота Ризаев ана етти йил — умрининг сўнгги кунларигача ҳўжалиқни бошқарди. Бошқарганда ҳам бутун Заркент қишлоғини ҳавас ва ҳайрат манзилга айлантирди.

Бугунги Заркент яна ўн чандон ўзгарган. Агар Тоживой ота раҳбарлик қилган йиллари 750 гектарга яқин узузмор, 450 гектардан зиёд боғ бунёд этилган бўлса, бугун узузморлар 1800 гектардан, боғлар эса 600 гектардан ошди. 600 га яқин фермер фаолият олиб бормоқда. Улар Тоживой ота Ризаевнинг муносиб издошлари.

Яна шунини ифтихор билан айтмакчи, уларнинг ҳар бирининг чехрасида офтоб, қалбида ифтихор сурури жўш уряпти. Муҳтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев сайловотида дастурида Паркент туманидаги лалми галлазорлар ўрнида юзлаб гектарда янги боғлар, узузморлар бунёд этиш ҳақида фикр билдирганди. Бу таклиф амалга ошиб, Паркент туманини 2017-2018 йилларда комплекс ривожлантириш бўйича дастур қабул қилинди. Олти йўналиш бўйича амалга ошириш кўзда тутилган ишлар кўлами улғуворлиги, киритилаётган инвестиция ҳажми ниҳоятда катталиги билан туман ахлини бениҳоя хўшунд этди. Президентимиз фармонига биноан республикамиздаги бир қатор туманлар қатори Паркентда ҳам «Паркент-Фарм» эркин иқтисодий зонаси ташкил этилаётгани эса нур устига нур бўлди. Бир сўз билан айтганда, Паркент — том маънода уста боғбонлар, қўли гул соҳибкорлар юртига айланмаганди бўлди. Тоживой ота Ризаевнинг буюк орзулари амалга ошмоқда.

Бугун барча паркентликлар, кексаю ёшнинг кўзларида, юзларида балқиб турган нурни, бахтиёрлик туйғусини кўрасиз! Бу аҳиллик ва меҳнат, ҳалоллик берган бахтидор.

Маҳмуд ТОИР,
Ўзбекистон халқ шоири

Менглибой МУРОДОВ

Шукрона

Заҳматкаш ва қамтарин адиб Менглибой Муродов ўз асарларида эзгуликни, меҳр ва оқибатни тараннум этади. Оғир ва машаққатли кечган болалик даврларини қаламга олар экан, беғубор фасл оҳанглари инсонийлик, олийжаноблик, меҳр ва оқибат туйғуларини билан барқ уриб туради. Хокисор ва тажрибали ижодкор М.Муродов 1942 йили Навоий вилоятида туғилган. Бухоро давлат педагогика институтини тамомлаган. «Меҳр», «Хосиятли кун», «Дийдор», «Юрагимда борин айтдим» шеърый тўпламлари, «Туноҳ», «Савоб» ва «Менинг бола қалбим» сингари насрий асарлар муаллифи. «Гуноҳ» романи учун М.Муродов мустақиллигимизга бағишлаб ўтказиладиган «Энг улғу, энг азиз» кўрик-танловининг қолиби бўлган.

ҲАЁТ — ДОҶО МУАЛЛИМ ИФТИХОР ТУЙҒУСИ

Кўзларини олади ранг-баранг гуллар,
Кўвончдан шоир бўб кетасиз жўшиб.
Бугун асло чўлга ўхшамас чўллар,
Қишлоқ табияти ўрнашган кўчиб.

Даврага файз берар дилбар қўшиқлар,
Ишлашу яшаш бахт гўзал бўстонда.
Ушалган орзудан сармат ошмаклар,
Бахтиёр яшашар Ўзбекистонда.

Ифтихор туйғуси — Ватан туйғуси,
Ҳаммаи ҳамиша бахтга чорлайди.
Гурурдан кишининг келмас уйқуси —
Истиқлол қўлини мангу порлайди.

БИРОВЛАР БОР

Бировлар бор, олгин деса,
Тоғни тешиб олади.
Ўзингиз, элга десанг,
Дарров қочиб қолади.

Бировлар бор, мол-дунёни
Йиғавериб тоғ қилар.
Бировлар бор, халқимга деб
Тошлоқда ҳам бог қилар.

ҲАЁТ

Ҳаёт қувончлардан иборат эмас,
Бор унинг ташвиши, бор унинг гами.
Бўшабсанг, илашар этакнинг хас,
Роят узоқдадир ҳаёт инъоми.

Осонмас ҳар дамла уни ушламоқ,
Шу сабаб ҳаётнинг жумбоғи чигал.
Мангулик эмасдир кўнгли хушламоқ,
Муаммолар бирдан ечилмас тутал.

Узоқни яқинга келтирмоқ учун,
Меҳнат-ла югурмоқ, елмоқлик керак.
Яратганга боғлаб калава учин,
Беижод ҳеч таскин топмағай юрак.

Уқмасга уқтирар ҳаётнинг ўзи,
Турмуш ташвишлари доно муаллим.
Сергаклиқнинг агар кўрмаса кўзи,
Беҳуда кетади энг олий таълим.

Ҳаёт шодлиқлардан иборат эмас,
Шу сабаб яралган сабр, матонат!..
Хушёрга ҳеч маҳал илашмайди хас,
Парвозга ҳар доим топади қанот.

1-Тошкент Педагогика коллежи томонидан
Маллахонова Юлдуз Обидовна номига 2011
йили К-2237461 рақам билан берилган диплом
йўқоқлигини сабаб бекор қилинади.

Ўзбекистон Республикаси Маданият
вазирлиги Йиғма ахборот-таҳлил бошқармаси
бош мутахассиси Ойбек Юнусовга отаси

НЕЪМАТЖОН отанинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия
билдиради.

ҚУВНОҚ ВА САДОҚАТЛИ ДЎСТИМ

1964 йили Тошкент Давлат университетининг филология факультети журналистика бўлимини тамомлаб, янги ташкил этилган Сирдарё вилоятининг «Сирдарё ҳақиқати» газетасида тўрт йил ишлаганман.

Меҳнатда пишдим, яхши-ёмонни кўриб, ҳаётини тажрибага эга бўлдим. Бу, аввало, Олим Кўчқорбеков, Анвар Эшонов сингари ажойиб инсонлар билан бирга ишлаганим, ҳамхона бўлганим туфайли, деб ўйлайман.

Анвар ака шоиртабиат, эркин ижодий меҳнатни истайдиган, қувноқ, барчага баравар, назари тўқ инсон эди. Тарафқилиқни, бировнинг ғийбатини қилишни ёқтирмасди. Аммо дингалчилиги бор эди. Талабаларига севган андигачи Фафур Фуломга ҳам зўр ҳазил қилган. У пайтларда талабалар икки-икки ярим ойлаб пахта теримида бўлишарди.

Бир кун Фафур Фулом Бўканинг «Кўкорол» совхозида пахта тараётган қизи Олмосни кўргани борибди. Анвар ака ҳам ўша ерда пахта тараётган экан. Фафур Фулом қизи билан кўришиб, ҳамма билан «хорма-бор бўл» қилиб, бироз вақт домлалар билан гурунглашиб ўтиргач, қизига: «Юр, қизим, сени онанг ҳам соғинган», дебди-да энгил машинасига ўтказиб, Тошкентга олиб кетибди. Тошкентни, ота-онасини соғинган бошқа қизлар Олмос опанинг ортидан маъусонашиб, ўксингандай бўлиб қараб қолишибди. Бу манзарани Анвар ака кўриб турган экан.

Эртаси Тошкент давлат университетининг «Дазмол» ҳажвий деворий газетаси муҳаррири Анвар ака:

— Анваржон, газетамизга бирон-бир материал тайёрлаб беролмайсизми? — дебди.

— Тайёрлаб бераман, рассомингизни чақиринг, — дебди Анвар ака.

Рассом Анвар аканинг олдида келибди.

— Пахтазордан қизини етаклаб олиб чиқиб кетаётган Фафур Фуломнинг расминини чизинг, — дебди унга Анвар ака.

Рассом айтилган ишни қилибди.

— Остига «Юр, қизим, пахтани етимлар терсин!» деб ёзинг, — дебди Анвар ака.

Рассом бу ишни ҳам қилибди.

Уч кундан кейин қизини далага қайтариб олиб борган Фафур Фулом дала шийпони-га илинган «Дазмол» деворий газетасида ўзининг ва қизининг расминини кўриб, расм остидаги тағхатни ўқиб қотиб-қотиб кулармиш.

«Расмини чизган йигит зўр экан, келажакда ундан ажойиб рассом чиқади», дебди машҳур шоир.

1972 йилда Анвар ака Москвага бориб, ёш ёзувчилар семинарида қатнашган. Ўзбекистонлик уч ёш ёзувчи меҳмонхонанинг 16-қаватидаги битта хонага жойлашибди.

Семинарда ҳам, семинардан кейинги бўш вақтларда ҳам гап фақат адабиёт ва ёзувчилар ҳақида бўларкан.

Бир кун ўзбекистонликлар семинардан қайтиб келиб, кечқурун ётоқда ўтиришганда олифтароқ ёзувчи йигит сигаретни лабига қистирганча, ўзича Қодирий ва Ойбекни назарга илмай, шулар ҳам ёзувчи бўлдими, дегандай гап қилибди. Шунда Анвар аканинг қони қайнаб олифтани ёқасидан бўғиб қолди, суриб бориб, дараза тоқчасига ўтказибди-да, дебди:

— Оғзи катта эшак! Гапингни қайтариб оласанми ёки йўқми? Айт хозир!

— Ўткир, бу безоридан мени кутқар, даразадан улоқтириб юбормасин!

Ўткир Хошимов югуриб келиб, Анвар аканинг қўлидан ушлабди:

— Анвар ака, бу аҳмоқни кечиринг, боя бу-

фетда ичган ароғининг кучи билан гапиряпти, ўзи эртага сиздан узр сўрайди.

Анвар ака олифтани қўйиб юборибди. Олифта иш чатоқлигини билиб, югуриб кровати ёнига келиб кўрпага ўраниб ётиб олибди.

Анвар ака унинг тепасига бориб, тўнкага маъруза ўқигандай гапирибди:

— Абдулла Қодирий «Ўткан кунлар» романини 23 ёшида ёзган. Сен 31-32

ёшни уриб қўйдинг. «Ўткан кунлар» билан озгина бўлса ҳам бўйлаша оладиган асар ёздингми, сен оғзи катта? Аввал ўзингга бок, кейин ногора қок дейдинг. Тилим суяқсиз, деб вақиллаверасанми! Шу арок ичишинг бўлса сендан нималар қолади, бу номаълум. Дунёда ўзбек халқи бор экан, «Ўткан кунлар» ҳам, «Навоий» романи ҳам, Навоий ижоди ҳам охиратгача яшайди.

Шундан кейин Анвар ака олифта ёзувчи билан Тошкентга қайтгунча ҳам гаплашмабди. Ҳамкасблари уни мана шу характери, айниқса, қувноқлиги учун яхши кўришарди. У Тошкентда «Гулистон», «Шарқ юлдузи» журналларида, «Ўзбекистон овози», «Ишонч» газеталарида ишлаган. Унинг қаҳқорона қалами бор дейишарди. Анвар Эшонов нафақат ажойиб сўзлари, қувноқ характери, балки ижоди билан ҳам замондошлари хотирасида қолган. Унда ёзувчиликка ҳавас ўсмирлигида пайдо бўлган. Дастлаб Ғайратийнинг адабий тўғрагида таълим олди. Шеърлар, ҳикоялар машқ қилди. «Шохи белбон» қўшиғи радиода айтила бошлади.

Ўрта мактабни тамомлаган, Тошкент Давлат университетининг филология факультетига кириб ўқиди. Унинг ярим тўнғача нималарнидир ёзаётганини кўрган отаси Отабой акада ўғлим ёзувчи бўладиганга ўхшайди, уни яхши бир ус-

Яхшилар ёди

Матбуот саҳифаларида секин-аста унинг ҳикоялари, очерклари, шеърлари пайдо бўла бошлади. 1963 йили илк ҳикоялар тўплами «Бир оғиз сўз» нашр этилди.

1967 йили «Дутор» ҳикоялар тўплами, 1977 йили эса «Нон иси» шеърый тўплами, 1983 йили «Бу йўллар» достони нашр этилди. Бу китобларни ўқувчилар яхши кутиб олди. Танқидчилар илиқ гаплар ёзишди.

Шоир Туроб Тўла Анвар аканинг «Бу йўллар» китобига ҳаяжон билан ёзган тақризиди шундай деганди: «Анвар Эшонов давр томирини тутди, унинг уришига қараб мавзу излайди, мавзу моҳиятини очди, шеърят йўлларини у хали совиб улгурмаган жанг траншеялари устида, «Қуролдошлар, олға» деган китобларнинг жарангида, номсиз тепалиқлар, алангали йўللар узра кўради».

Ўтган урушдаги жангу жадалларда ўзбеклар кўрсатган жасорат, инсон севгиси ва садоқати Анвар ака иходининг бош мавзуси бўлди. Бу мавзуда у аввал «Ярадор оққушлар» номли дoston, кейин «Улар ўн бир киши эди» номли қисса ёзди.

Анвар акадан бир қисса, беш дoston, ўнлаб ҳикоялар, шеърлар, очерклар мерос бўлиб қолди. Унинг яхши ижодий режалари бор эди. Лекин бевақт ўлган унга бу режаларини амалга оширишига имкон бермади.

Алиазар ЭҒАМНАЗАРОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими

Тахририятга келган қўлёзмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди.
Муаллифлар фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқланishi мумкин.

Масъул котиб — Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи муҳаррир — Жўрабек ЖАҲОН
Саҳифаловчи — Зафар РЎЗИЕВ

«ШАРҚ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси.
Босмахона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 23.55

Газета Ўзбекистон Матбуоти ва ахборот агентлигида 26.11.2014 йил 0283-рақам билан рўйхатга олинган. Адади — 5532. Буюртма Г — 582. Ҳажми — 3 босма табоқ А-2. Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилоти учун — 223. 1 2 3 4 5

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР
УЮШМАСИ

ҲОМИЙ:
«МАТБУО